

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2018-20

Date of Publishing : 22/09/2019
Page No. from 1 to 60
Date of posting
Last Date of Every Month
Posted by MBU

30/-

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਖਾਰਗੁ

ਅਕਤੂਬਰ 2019

ਸਭ ਸਿੱਖਣਿ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਪੱਚੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਅਕਤੂਬਰ, 2019
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391, 94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ	15
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	23
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਆੰਨਿ	25
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ	36
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੁਗੰਧਿਤ ਜੀਵਨ	41
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ	47
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
9.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	51
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
10.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	53
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
11.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤੱਕ ਸੂਚੀ	55

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਭਗਤ ਅਰਾਧਿਹਿ ਏਕ ਰੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਪਾਲ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਜਾ ਕਾ ਨਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੬

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਭਗਤ ਜਨ, ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਇਤਨਾ ਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ **'ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ ॥'** (ਅੰਗ- 608) ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਵਿਚ ਗ੍ਰੇਸ਼ੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੇ ਅੰਤਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ **'ਕਾਚਾ ਧਨੁ ਸੰਚਹਿ ਮੁਰਖ ਗਾਵਾਰ ॥ ਮਨਮੁਖ ਭੂਲੇ ਅੰਧ ਗਾਵਾਰ ॥'** (ਅੰਗ - 665) ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ ਉਹ ਕੱਚਾ ਧਨ, ਨਾਸਵੰਤ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਨ ਨਾ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਨ ਕਦੇ ਰੱਬੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **'ਕਾਚਾ ਧਨੁ ਫੁਨਿ ਆਵੈ ਜਾਏ ॥'** ਪਰ ਸਦਾ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਾਚਾ ਧਨ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **'ਸਾਚਾ ਧਨੁ ਗੁਰਮਤੀ ਪਾਏ ॥'** ਮਨ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਕਾਚਾ ਧਨ ਜੋੜਦੇ-ਜੋੜਦੇ, ਖਪ-ਖਪ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਚਾ ਧਨ ਸੰਚਣ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਮਰਤਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨ ਰਹਿੰਦੇ

ਹੋਏ ਨਾਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰੱਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਸਮਤੁ ਕਰਿ ਜਾਣੈ

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਹਰਿ ਰਾਤਾ ॥

ਅੰਗ- ੫੭੪

ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ, ਚਾਲ ਢਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਸਚੀ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ

ਨਾਮੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਿ ਦਰਿ ਸਾਚੈ

ਜਿਨੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਕਮਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੭੬੮

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਇਕ ਰਸ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥

ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੨

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਐਸੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਕੋਈ ਪੰਡਤ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵਡ ਰਾਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ

ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ-

ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੯

ਰਾਮ ਤੇ ਉਸ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੩

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੋਇ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਖੈ ਸਮਾਹਿ ॥

ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਹੈ।

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਇਹੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਫਿਰ ਕੂੜਾ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਸੱਚ ਦਾ ਹੀ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਸੰਤ ਜਨ ਵਿਰਲੇ ਹਨ, 'ਇਹੁ ਵਾਪਾਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਾਰੈ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥'(ਅੰਗ-283)

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸੌਦੇ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ -

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪੁਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਆਸ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲ-ਬਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਐਸੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਾਚਾ ਧਨ ਨਾ ਸੰਚਿਆ, ਨਾ ਇਸ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੇ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਾਈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਠਿਨ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਹਰ ਵਕਤ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧਨ ਸੰਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਸੱਚੇ ਧਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਵਰਤਣਿ ਜਾ ਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅਨਦ ਰੂਪ ਕੀਰਤਨੁ ਬਿਸੁਆਮ ॥ ਅੰਗ - ੩੯੨

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਭੋਜਨੁ ਗਿਆਨ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੨

ਐਸੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਰ ਕਿਰਿਆ ਨਿਵੇਕਲੀ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਕਾਰਜ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ

ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਚਾ ਧਨ ਸੰਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਾਚੇ ਤੇ ਸਾਚੇ ਧਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਸ ਦਾ ਆਇਆ ਸਫਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੁ ਕੋ ਗਨੀਐ ॥

ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੨

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਸਾਚੇ ਧਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ ਤੇ 30-31 ਅਕਤੂਬਰ 1-2-3 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਾਚਾ ਧਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੱਤਾ ਗੱਦੀ ਪੁਰਬ, ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਦੋ ਦਿਨ ਭਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਅਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ ਵੀ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਰੂਪੀ ਕਾਚੇ ਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਸਾਚੇ ਧਨ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਅਗਾਂਹੂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂਰਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਾਠਕ ਜਨ ਸਤਿਸੰਗ ਰੂਪੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਅਤੇ ਹਥਲੇ ਤੇ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਚੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਜੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਚੇ ਧਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

ਕਤਿਕਿ

ਕਤਿਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ - 17 ਅਕਤੂਬਰ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਕਤਿਕਿ	ਕਰਮ	ਕਮਾਵਣੇ	ਦੌਸ	ਨ	ਕਾਹੂ	ਜੌਗੁ ॥		
ਪਰਮੇਸਰ	ਤੇ	ਭੁਲਿਆਂ	ਵਿਆਪਨਿ	ਸਭੇ	ਰੌਗ ॥			
ਵੇਮੁਖ	ਹੋਏ	ਰਾਮ	ਤੇ	ਲਗਨਿ	ਜਨਮ	ਵਿਜੋਗ ॥		
ਖਿਨ	ਮਹਿ	ਕਉੜੇ	ਹੋਇ	ਗਏ	ਜਿਤੜੇ	ਮਾਇਆ	ਭੋਗ ॥	
ਵਿਚੁ	ਨ	ਕੋਈ	ਕਰਿ	ਸਕੈ	ਕਿਸ	ਥੈ	ਰੋਵਹਿ	ਰੋਜ ॥
ਕੀਤਾ	ਕਿਛੁ	ਨ	ਹੋਵਈ	ਲਿਖਿਆ	ਧੁਰਿ	ਸੰਜੋਗ ॥		
ਵਡਭਾਗੀ	ਮੇਰਾ	ਪ੍ਰਭੁ	ਮਿਲੈ	ਤਾਂ	ਉਤਰਹਿ	ਸਭਿ	ਬਿਓਗ ॥	
ਨਾਨਕ	ਕਉ	ਪ੍ਰਭ	ਰਾਖਿ	ਲੇਹਿ	ਮੇਰੇ	ਸਾਹਿਬ	ਬੰਦੀ	ਮੋਚ ॥
ਕਤਿਕ	ਹੋਵੈ	ਸਾਧਸੰਗੁ	ਬਿਨਸਹਿ	ਸਭੇ	ਸੋਚ ॥			

ਅੰਗ - 135

ਭਾਰਤ ਇਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੇ ਰੁੱਤਾਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਅਟੱਲ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਰਜ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਜਾਵੇ, ਕਦੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਝਾੜ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਚਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਠ, ਹਾੜ੍ਹ ਵਿਚ ਤਪਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਵਣ ਵਰਖਾ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ। ਭਾਦਰੋਂ ਸਖਤ ਗਰਮੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਵਧਣ, ਮੱਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਸੂ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਪੱਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੱਕੀ ਵੱਢ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਰੀਆਂ ਕੱਟ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੂਝਵਾਨ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਬੀਜ ਪਾਉਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਾਏ ਬੀਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਸੂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਮਾਹ ਉਠਿਆ, ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਾਂ ਜਾਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜੋ ਬੀਜਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਬੀਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਿਰੰਤਰ ਬੀਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੂਝ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਬੀਜ ਪਾਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਬੀਜ ਪਾਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਹੌਂਕਿਆਂ ਤੇ ਹਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 134

ਸੋ ਆਦਮੀ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤੋਂ ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੀਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਉਤੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਆ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਜੀਵ' ਦੀ ਉਪਾਧੀ

ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਮੈਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਸ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਣਗੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿਹੁੰਨਿ ਉਚਾਰਾ॥

‘ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਮ ਰੂਪ ਉਦਾਰਾ॥

ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੇਤਿਕ ਰੁਚਿ ਹੋਇ॥

ਉਤਰ ਕਹੈ ਸਕਲ ਹੀ ਸੋਇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 5650

ਇਹ ਫੁਰਮਾ ਕੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਸਰਬੱਗ ਹਨ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਲਪੱਗ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਗੇ ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਬਾਰੇ ਸਰਵਣ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਤੇ ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

1. ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ, 2. ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ, 3. ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ।

ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ, ਬੀਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਕਸ਼ (ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ) ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਕਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਸੱਤ੍ਰਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਅੰਸ ਕਾਇਮ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਆਪ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਸਤ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਿਚ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਤਦ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਦਾ ਅਕਸ਼ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਅਹੰਭਾਵ। ਜਦੋਂ ਤਕ

ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਅਗਿਆਨ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਇਹ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਰਮ ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਕਰਮ ਧਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਯਾਨਿ ਕਰਮ ਇਕੱਠੇ ਸਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਹਨ - ਇਕ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ, ਦੂਜਾ ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਤੀਜਾ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਰਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ। ਜੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਰੂਪੀ ਮਾਨੋ ਕਿ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਲਾ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਰਲ ਕੇ ਬਰਤਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਤਨ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਘੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਬਰਤਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਬਰਤਨ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਰੂਪੀ ਘੜਾ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨੋਂ ਭਾਵੇਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹਨ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਤਿੰਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ। ਜੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਐਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਤਰਕਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਣ (ਤੀਰ) ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਤਰਕਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਮਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਮਾਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤੀਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਉਸਨੇ ਉਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭੋਗਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਰਥ ਕਰਮ ਜਾਂ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਜਨਮ ਵਿਚ, ਅਵਸ਼ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਮਾਨ ਉਪਰੋਂ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਾਲਬਧ

ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ

ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥

ਅੰਗ - 937

ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭੀ ਮਤ ਹੈ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ॥

ਇਹ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਵਸ਼ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਤਰਕਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਮ ਬਾਕੀ ਬਚ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਨਿ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਸਟੋਰ ਵਿਚ ਜਮਾਂ ਪਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਾਨ ਰਾਹੀਂ ਚਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਦੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤਕ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਜੁੱਧ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ, ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪਰਚੋਣੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਸਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ, ਮੇਰੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸਿਧਾਰ ਜਾਣ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਕਰਮ ਤੂੰ 107 ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਯੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੌ ਹੰਸ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਤੋਂ ਮਾਸ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ ਕਿ ਅੱਜ ਹੰਸ ਦਾ ਮਾਸ ਬਣਾ ਲਵੋ। ਖਾਣ ਉਪਰੰਤ ਉਸਨੂੰ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਖਾਧੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਦੋਂ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੋਹ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਏ। ਹੰਸ ਅਤੇ ਸਾਰਸ ਦੋ ਐਸੇ ਪੰਛੀ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪੰਖੇਰੂ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਜੋੜਾ ਬਿਰਹੁ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਦਾ

ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਅਵਸ਼ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਰਮ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ ਹਾਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਰਮ ਵੀ ਦਿਖਾ ਦੇਵੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨੇਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ? 104ਵਾਂ ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ, ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅੱਕ ਦੇ ਹਰੇ ਟਿੱਡੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕ ਕਿੱਕਰ ਤੋਂ ਪੱਕੀ ਸੂਲ ਤੋੜ ਕੇ ਇਸ ਟਿੱਡੇ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰ-ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਤੜਫ-ਤੜਫ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ।

ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਸਨੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ੧੦੪ਵੇਂ ਤੇ ੧੦੭ਵੇਂ ਜਨਮ ਪਿਛੋਂ ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਕਰਮ ਭੋਗਣ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੋੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੋਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤੇ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਨ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਜਾਤ, ਉਮਰ ਤੇ ਭੋਗ। ਜਾਤ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚ ਭੋਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ, ਪਸ਼ੂ ਆਦਿਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਖੰਧ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਭੇਜਣਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸਮਾਂ, ਆਰਥਲਾ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਨ, ਘੜੀ, ਨਿਮਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਣੇ ਮਿਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਠਣਿ ਘਾਲੇ ਸਭ ਦਿਵਸ ਸਾਸ

**ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ॥
ਜੀਵਨ ਲੋਰਹਿ ਭਰਮ ਮੋਹ ਨਾਨਕ
ਤੋਉ ਗਵਾਰ॥**

ਅੰਗ - 254

ਤੀਸਰਾ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਇਸਨੇ ਭੋਗਣੇ ਹਨ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰ, ਰੂਪ ਜਾਂ ਕਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਏਥੋਂ ਤਕ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲੇਖ ਵੀ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਉਹ ਵੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥**

ਅੰਗ - 204

**ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥
ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਕਟਿਆ
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਘਟਿ ਬਲਿਆ॥**

ਅੰਗ - 450

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ, ਜੀਵ ਭਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟ ਕੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਤਮਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ, ਅਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਸੰਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੫

ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਅਹੰਭਾਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਕਰਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਇਹ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਭੋਗਵਾ ਦੇਣ, ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੋਗਵਾ ਦੇਣ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੇਰ ਵੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ

ਲੱਖਾਂ ਮਣ ਬੀਜ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਦਗਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਇਆਂ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਦਗਧ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਫਲ ਦੇਣੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਚਿਤ, ਗਿਆਨ ਹੋਇਆਂ, ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਆਤਮ ਵਿਚ ਅਨਾਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸੱਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹੀ ਆਤਮਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਾਤਮਾ (ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਾਇਆ) ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦੇ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰ ਦਗਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰਾਲਬਧ ਦੇ ਕਰਮ ਭੋਗ ਲਏ ਫੇਰ ਕਰਮ ਨਾ ਬਚਣ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ ਦੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕ੍ਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਧਨ ਉਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਹੀ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਤਕ ਇਹ ਜੀਵ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ॥**

ਅੰਗ - 466

ਸੋ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋ -

ਕਤਿਕ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਗੁ॥

ਅੰਗ - 135

**ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ
ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ
ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥**

ਅੰਗ - 433

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸ ਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੰਨੇ

ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੋਗ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਮਨ ਨੂੰ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ, ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਅਸਰ ਵਜੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਹੇ, ਅਰੋਗ ਰਹੇ, ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਤ ਰਹੇ ਤਾਂ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੂਨ ਦੀ ਚਾਲ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਬਜ਼ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀ ਹੈ; ਦਿਲ ਨੂੰ ਦੁਗਣੀ-ਤਿਗਣੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿਸਫੋਟ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਗੁਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ, ਪਾਏ ਹੋਏ ਕਪੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲੱਤਾਂ ਕੰਬਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਹਨ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਛਾਦਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਉੱਥਲ-ਪੁੱਥਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਲ-ਜਲੂਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਬਉਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਹੋਏ ਕੁੱਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਝੱਗ ਸੁਟਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਥੋੜਾ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਾਈਫਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਭਰ ਕੇ ਮਾਰ ਵੀ ਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਸਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਬਦਲੇ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਸਫੋਟ ਦਾ ਐਸਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੈਲ ਜਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਿਰ ਦੁਖਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਇਕ ਖਿਆਲ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਕਿੰਨਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਭੁੱਖ, ਤ੍ਰੇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਠੰਢੇ ਸਾਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਉਸ ਲਈ

ਬੇ-ਮਾਇਨੇ ਹਨ। ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਰੁਪਇਆ ਖਰਚ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਮਾਰਬਲ ਦਾ ਘਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਚੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪੁਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁੱਬਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਲ, nervous system ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੋਝਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ function (ਕਿਰਿਆ) ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਧੇ ਹੋਏ ਅਹਾਰ ਦੇ ਅੰਸ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਜਿਗਰ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਕਬਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਲਾਬ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੀਂਦ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਕੁਝ ਸੌਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੁਪਨੇ ਡਰਾਵਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ; ਉਹ ਸੁਤਿਆਂ ਪਿਆਂ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਉਪਰ ਖਿਆਲ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਾਮੁਕ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਰੀਰਕ ਸੈਲ ਹਰ ਵਕਤ ਜਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੀਰਯ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਰਾਕ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮੁਕ ਪੁਰਸ਼ ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਐਨੀ ਨਿਰਬਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਾ ਪਾ ਕੇ ਸੋਨਾ ਢਲਦਾ ਹੈ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗਾਲਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

**ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ॥
ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ॥**

ਅੰਗ - 932

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਡਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਅਕਲ, ਹੋਸ਼ ਗੁੰਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਨਾ ਕੁਝ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅੰਸ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡਰ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਕੇਵਲ ਕੰਬਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੀ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਟਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਅਕਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸਤੁੰਲਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਟਕਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਹੱਲਾ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਤਹੱਸ-ਨਹੱਸ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੇ-ਮਰਿਆਦਗੀ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣਾ, ਦੋਸ਼ ਕੱਢਣੇ, ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਈਰਖਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਤਿਉੜੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਚੇਹਰਾ ਡਰਾਉਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਰੂਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿੱਕੇ ਬੋਲ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੋਗ ਦੀ ਭੜਾਸ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਰਨ ਹੀ ਐਸੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਸਾਨੂੰ ਅਵਸ਼ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੋ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕਾਰਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੱਸਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਨਾ

ਆਪੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ॥

ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ

ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ॥

ਅੰਗ - 67

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਦਸਦਾ ਹੈ-

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ॥

ਅੰਗ - 135

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਨਿਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਿਤੋਂਜ (ਨਾ ਮਿਣੀ, ਨਾ ਤੋਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚੋਂ ਰਸ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੀ ਧਾਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ, ਸਹਿਨ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਇਆ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਡਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਤਾ, ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ, ਪੰਜ ਚੋਰ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ; ਪੰਜੇ ਵਿਸ਼ੇ - ਸਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਚਾਰ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਗਨੀਆਂ - ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਅਮੁੱਕ ਭੰਡਾਰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਲ ਜੋ ਅਜਕੱਲ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ 14 ਖਰਬ, 15 ਅਰਬ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਇਕ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਉਮਾਹ ਭਰੀ ਸੋਚਣੀ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਉਠਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਮਿੱਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਹਿਨ-ਯੋਗ ਐਨਰਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆਂ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਿੰਜਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਸੈਲ ਫਿਊਜ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਹਿਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਰੋਗ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਰੂ ਵਰਤ ਲਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਥੀਆ॥

ਅੰਗ - 259

ਸੋ ਇਹ ਅਉਖਧ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਆਖ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਗ ਨਾਦ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

ਅੰਗ - 293

ਸੋ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕੁਲ ਰੋਗ ਬਿਨਾਂ ਦਵਾਈ ਖਾਧਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰੁਮਕ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਵਾਕ ਕੀਤਿਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਵਰਤਿਆਂ ਭਿਅੰਕਰ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਨਿਰਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਖ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਤਜਰਬਾ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਗ ਅਸਾਧ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਦੋਂ 'ਨਾਮ' ਦਵਾਈ ਪੂਰੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਤਨ ਮਨ 'ਚ ਵਰਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਅੰਕਰ ਰੋਗ, ਬਿਨਾਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਿਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਿਸ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਵਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੈ -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ॥

ਅੰਗ - 135

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਂਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਨਾਲ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਜੋਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਭੋਗ ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ, ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਸੁੰਦਰ ਸੇਜ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਰਸ ਭੋਗਣ ਪੂਰੇ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਸੋਇਨ ਚੰਦਨ ਸੁਗੰਧ ਲਾਇ ਮੌਤੀ ਹੀਰੇ॥

ਮਨ ਇਛੇ ਸੁਖ ਮਾਣਦਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ ਵਿਸੁਰੇ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ॥

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥ ਅੰਗ - 707

ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ, ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਜੀਵ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਜ਼ਰੂਰ ਭੋਗਣਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦ ਵਿਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਤੇ ਇਮਾਨ ਲੈ ਆਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੀਵ ਭਾਵ, ਆਤਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਜੋਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਸਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਸਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸਾਡੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚਿਤਾਰ, ਮੇਲ ਦੇ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰਾ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਂ, ਤੇਰਾ ਬਣ ਕੇ ਚਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ, ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਉੜੇ ਹੋਇ ਗਏ

ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ॥

ਵਿਚੁ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ

ਕਿਸ ਬੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ॥

ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵਈ

ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸੰਜੋਗ॥

ਵਡਭਾਗੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੈ

ਤਾਂ ਉਤਰਹਿ ਸਭਿ ਬਿਓਗ॥

ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ

ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੀ ਮੋਚ॥

ਕਤਿਕ ਹੋਵੈ ਸਾਧਸੰਗੁ ਬਿਨਸਹਿ ਸਭੇ ਸੋਚ॥

ਅੰਗ - 135

ਸੋ ਇਸ ਉਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮਾਂ ਵਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਵਾਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰੀਏ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਿਖੀਏ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਨਾਮ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਆਰਠਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਨ ਭਿਅੰਕਰ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਲ ਪਿਆਰਾ, ਮੇਲ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਰੌਆਂ ਰੁਮਕਣ ਲਗ ਜਾਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥
 ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ॥
 ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ
 ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ॥
 ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਿ ਸੰਤ ਦੂਤ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਛਪਿ॥
 ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਨਿ ਰੰਗੁ
 ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਧਾਰੀਆ॥
 ਉਚੀ ਹੂੰ ਉਚਾ ਥਾਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਆ॥
 ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਕਰ ਜੋੜਿ
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਧਿਆਈਐ॥
 ਜਾ ਆਪੇ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾਂ
 ਭਗਤ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 520

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਹੀ ਸੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਵੈ
 ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ॥
 ਹਉ ਛੂਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ॥ ਅੰਗ - 520

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਘਾਣ, ਅਣਗਿਣਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਠੰਢ ਵਰਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਸਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਘਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਮੁੱਲ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹੋਵੈ ਸੁਖੁ ਘਣਾ ਦਯਿ ਧਿਆਇਐ॥
 ਵੰਵੈ ਰੋਗਾ ਘਾਣਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਐ॥
 ਅੰਦਰਿ ਵਰਤੈ ਠਾਢਿ ਪ੍ਰਭਿ ਚਿਤਿ ਆਇਐ॥
 ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਆਸ ਨਾਇ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਐ॥
 ਕੋਇ ਨ ਲਗੈ ਬਿਘਨੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇਐ॥
 ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਮਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਐ॥
 ਤਿਨਿ ਪਾਏ ਸਭੇ ਥੋਕ
 ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਵਾਇਐ॥
 ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਖਸਮੁ ਸਭ ਤੇਰੀ ਛਾਇਐ॥
 ਅੰਗ - 520

ਸੋ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਝਰਨੇ ਚਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ

ਚਿਤ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਸੁਖੀਆ ਹਰਿ ਕਰਣੇ॥
 ਜਮ ਕੈ ਪੰਥਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ
 ਫਿਰਿ ਨਾਹੀ ਮਰਣੇ॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਆਇਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਤਿਸੈ ਹੀ ਜਰਣੇ॥
 ਬਾਣੀ ਉਚਰਹਿ ਸਾਧ ਜਨ
 ਅਮਿਉ ਚਲਹਿ ਝਰਣੇ॥
 ਪੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜੀਵਿਆ
 ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਧਰਣੇ॥ ਅੰਗ - 320

ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥
 ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ॥
 ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥
 ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - 272

ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਜਿਥੇ ਸਦਾ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਝਰਨੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਿਆਂ ਆਦਮੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਰੜੇ ਬੰਧਨਾਂ 'ਚੋਂ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ
 ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਧਾ॥
 ਸਾਧਾ ਸਰਣੀ ਜੋ ਪਵੈ ਸੁ ਛੁਟੈ ਬਧਾ॥
 ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਅਭਿਨਾਸੀਐ
 ਜੋਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਦਧਾ॥
 ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ
 ਹਰਿ ਪੜਿ ਬੁਝਿ ਸਮਧਾ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਇਆ ਸੋ ਧਣੀ
 ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਧਾ॥ ਅੰਗ - 320

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਵਿਚ ਚਲਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਪੰਨਾ-31)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦੇ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਬਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਹ ਬਜ਼ਾਰ ਨੇ ਨਾ
ਬਾਹਰ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ
ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ। ਵਰਤਣ ਨਾ ਵਰਤਣ, ਪਰ
ਨਵ ਨਿਧੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ-

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੯

ਅੰਦਰਲੇ ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਦੇਖਦੇ ਨੇ।

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਕਿ ਐਵੇਂ ਖਿੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ।

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਅੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ
ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲੈ-ਲੈ। ਸ਼ਬਦ ਖੁਲਾਏਗਾ,
ਸਾਧਨ ਕਰ ਲੈ, ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰ ਲੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ
ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲਾ ਗੇਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣੈ। ਬੇਅੰਤ
ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ
ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਸਦੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦਸਦੈ। ਹੈ ਗੱਲ
ਓਹੀ।

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਇਹ ਨੌਂ ਘਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਠਾਕੇ

ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਲੜ ਜਾਏ, ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਠਾਕ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਾੜੂ ਦੁਖਦੀ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲਿਆ ਮੰਤਰ
ਨਾਲ ਠਾਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਜਿਹੜਾ
ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨੌਂ ਘਰ ਠਾਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਠਾਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਕੁਛ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ, ਅੱਖੀਆਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ।

ਦੇਖਦੀਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨੀਂਦ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਨੀਂਦ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਦੋ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ
ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਇਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਕ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ
ਮਨ ਅਜੇ (upper layer) ਉਪਰਲੀ ਸਤਾਹ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ,
ਫੁੰਘਾਈ (deep) 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਥੇ ਇਹ ਸੁਪਨਾ
ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਥੇ ਵੀ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ।
ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ ਇਹ ਹੋਰ ਨੇ,
ਉਹ ਹੋਰ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਜਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ,
ਥੱਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਪੱਲੇ
ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ।

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਨਿ ਸੁਣਿ ਰੋਵਣਿ ਤੈ ਹਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੯

ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਹ ਸੁਣਦੈ, ਹਾਸੇ ਜਾਂ ਰੋਣ ਦੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ,
ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਨਿੰਦਿਆ। ਖਿੜੀ ਜਾਂਦੈ, ਔਖਾ ਹੁੰਦੈ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਆਇਆ ਸੀ-

ਏ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥

ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥

ਜਿਤੁ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਰਸਨਾ ਰਸਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਉਹ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਪਰਲੀ ਤੈਰ 'ਚ, ਤਾਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸੁਣਦੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ
ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਐਸੀ ਧੁਨ ਹੈ
ਉਹਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ, ਕਹੀਏ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੯

ਗੋਪਾਲ ਵੀ ਮੋਹਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਬੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਮਸਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ। 10 ਸੈਕਟਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਸੀਂ ਕੋਠੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਆਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ ਉਸ ਨੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸੋ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਭਿਆਸ ਘੱਟ ਸੀਗਾ।

ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰੀ ਉਹਨੇ। ਸਾਰੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਬਣੀ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਗੱਲ।

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਐਡੀ ਦੂਰੋਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਆਂ, ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਬਾਰੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਉਥੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਵਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਰਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦਾ। ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਬਾਤ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਐਸਾ ਨਾਦ ਆਉਂਦੈ, ਉਹ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਆਮ ਹਾਲਤ 'ਚ। ਸਰੀਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਝਰਨਾਟਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਣਦੈ। ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਹੇਠਲੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਗੀਤ ਹੋ ਰਿਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦੇ ਨੇ -

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੋਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਅਗਲੀ ਬਾਤ ਫੇਰ ਆ ਗਈ "ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ" ਤਾਰ ਘੋਰ ਦੀ -

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਰਤ ਇਹਦੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਐਨਾ ਮਿੱਠਾ ਹੈ ਤੇ ਐਨਾ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਐਨੀ ਝਰਨਾਹਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਉਹ ਐਨਰਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਹ ਐਨਰਜੀ ਜਦੋਂ ਇਹਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਘੱਟ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ ਸ਼ਬਦ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਭ ਸੰਭਾਲਿਆ ਪਿਆ -

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੁਫਾ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਨੌਂ ਘਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਥਾਪ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਦੌੜਦੇ ਭੱਜਦੇ, ਇਹ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੀ ਦਿਸਦੈ? -

ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਉਹ ਜਿਹਨੂੰ ਟੋਲੁਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ -

ਬਾਹਰਿ ਫੁਫਨ ਤੇ ਫੂਟਿ ਪਰੇ

ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੦੨

ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਫੇਰ ਕਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਆਈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ। ਬੇਬਸੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਤਨ ਸੁੱਕ ਕੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋ ਗਿਆ,
ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਰੱਬ ਬਹੁੜਿਆ।
ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਕੈਸੇ ਭਾਗ? ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਇੰਤਜ਼ਾਰ
ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਕਿੱਡਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਕਿੰਨਾ ਤਕੜਾ
ਸਰੀਰ ਸੀ -

ਫਰੀਦਾ ਇਨੀ ਨਿਕੀ ਜੰਘੀਐ ਥਲ ਡੁੰਗਰ ਭਵਿਓਮਿ ॥
ਅਜੁ ਫਰੀਦੈ ਕੁਜੜਾ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਥੀਓਮਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੮

ਜਿੰਨਾਂ ਫਰੀਦ ਨੇ ਸਫਰ ਕਰਿਐ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ
ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਈਰਾਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਟਰਕੀ
ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਸਾਮ, ਬ੍ਰਮਾ, ਸਾਰੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ, ਪਹਾੜਾਂ
'ਚ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਸਬਰ
ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾਂ, ਉਡੀਕਦੇ-ਉਡੀਕਦੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ
ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਰਦਾ
ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਾਂਊ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਾਂ
ਬੜਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੁੰਦੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਖ ਦੇ ਉਤੇ
ਚੁੰਝ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਜਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਬਾਕੀ, ਕਿਤੇ ਫੜ ਹੀ ਨਾ ਲਵੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਬਾਬਾ
ਫਰੀਦ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਬੈਠਦੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੌਲੀ ਦੇ ਕੇ
ਬਾਂਹ ਹਿਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ
ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਓ ਕਾਗਾ! ਇਹ ਦੋਏ ਨੈਣਾਂ ਮਤ ਛੇੜਿਓ,
ਮੈਨੂੰ ਪਿਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਸ।

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਵਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥
ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੯

ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ, ਘੋਰ ਲਗਨ, ਸੁਕ ਗਿਆ,
ਮੁਰਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਾਂਊ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਵੀਰਾ!
ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ
ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠਾਂ। ਤੂੰ ਨਾ ਖਾਈਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਹੱਦ
ਹੋ ਗਈ ਤਪ ਦੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਹਾਲਤ
ਦੇਖੀ ਫਰੀਦ ਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਰੀਦਾ! ਕੀ ਹਾਲ
ਬਣਾਇਐ ਤੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

ਤਨੁ ਤਪੈ ਤਨੁਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਬਲੰਨਿ ॥
ਪੈਰੀ ਥਕਾਂ ਸਿਰਿ ਜੁਲਾਂ ਜੇ ਮੂੰ ਪਿਰੀ ਮਿਲੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੪

ਹੱਡ ਜਲਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ, ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਹੈ,
ਅੰਦਰ ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਅੱਗ ਮਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਥਕ
ਜਾਵਾਂ ਪੈਰੀਂ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਰ ਚੱਲਾਂ, ਮੈਨੂੰ
ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਹਿੰਦੇ ਫਰੀਦਾ! -

ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੁਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਨ ਬਾਲਿ ॥ ਸਿਰਿ
ਪੈਰੀ ਕਿਆ ਫੋੜਿਆ ਅੰਦਰਿ ਪਿਰੀ ਨਿਹਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੪

ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲੁਦੈਂ ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੈ-
ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਹਨੂੰ ਡੁੰਡਦੈਂ,
ਖੋਜ ਮਨ ਆਪਣੇ ਨੂੰ।

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਿਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੋਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਛੁਢੋਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੮

24 ਸਾਲ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਦੇ ਲੰਘ
ਗਏ। 12 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, 12 ਸਾਲ ਲਈ ਫੇਰ ਮਾਂ ਨੇ
ਭੇਜ ਦਿਤਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਫਰੀਦਾ, 'ਹਨੂਸ ਦਿਲੀ
ਦੂਰ ਅਸਤ।' ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਬਣਿਆ, ਤੇਰੇ 'ਚ
ਰਿਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਉਸ ਲੜਕੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡੋਲ
ਡੋਲਦੀ ਸੀ। ਕੀ ਖੱਟਿਆ ਤੂੰ? ਉਹ 20-22 ਸਾਲ
ਦੀ ਲੜਕੀ, ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੇ 'ਚ
ਕਿੰਨੀ ਦੇਖੀ ਤੂੰ। ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਦੁਬਾਰਾ
ਫੇਰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼
ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਫਰੀਦਾ! ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਫਿਰਦੈਂ।
ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ -

ਹਉ ਢੁੰਢੋਦੀ ਸਜਣਾ ਸਜਣੁ ਮੈਡੈ ਨਾਲਿ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖੀਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੮

ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ
ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ
ਤਕ ਤੇਰੇ ਨੇਤਰ ਅੰਦਰਲੇ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੇਰਾ
ਭਰਮ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰਮ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ
ਦਸਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾਇਆ ਹੋਇਐ। ਜਾਹ
ਮੁਰਸ਼ਦੇ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ।

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ।
ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਗੇ। ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਬਾਹਰ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਅੰਦਰ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਸਿਮ-ਸਿਮ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਅਲੀ ਬਾਬੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਦਰਲੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਰ, ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ। ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਅਰਥ ਸਿੱਖ ਲੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਲੈਕਚਰ ਦੇ ਲੈ, ਵਖਿਆਨ ਕਰ ਲੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਦਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਤਦ ਤਕ ਗੱਲ ਬਣਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਹੈ - **'ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ਨਉ ਘਰ ਬਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥ ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ ॥'** (ਅੰਗ-1033)

ਉਹ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਵਜ੍ਹਾ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਯਾਦ ਕਰ ਲੈ -

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੩੩੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸੂਰਤ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਅਸਲੀ ਘਰ ਸੀ ਉਥੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਮੁੜ ਕੇ ਵੜਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਘਰ 'ਚ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥
ਅੰਗ- ੬੩੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤੇ ਯੁੱਗ ਲੰਘ ਗਏ। ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪੈਂਦਾ ਪਿਆਰਿਆ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ। ਕੁਛ ਵੀ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਫੇਰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਏਂਗਾ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਏਂਗਾ, ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਥੱਕ ਜਾਏਂਗਾ। ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਭੋਗ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੈਨੂੰ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਤੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ।

ਪਿਛੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਵੇਦ ਭਾਰਤੀ ਜੀ, ਡੀ.ਲਿਟ ਨੇ ਸਹਿਜ ਜਿਹਾ, ਸੁਖਾਲਾ ਜਿਹਾ ਇਕ ਲੈਕਚਰ

ਦਿਤਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਯੁਕਤ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਦੈ। ਸੁਖਾਲੀ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੜੇ ਅਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਿਓ ਤੁਸੀਂ। ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਘਰ ਕਿਵੇਂ ਖੋਲ੍ਹਣੈ। ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਦਤਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਮੁੱਦਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਤਾਲਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਚਾਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀਆਂ। ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀਆਂ -
ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥
ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੨੦੫

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੪

ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ। ਹਨੇਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਮ ਵਸਤੂ ਜੋ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਵਸਤੂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -
ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥
ਅੰਗ- ੮੧

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੨੬੫

ਉਹ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਐਨਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਵਰਜ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਦੇਖੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਈਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਓ ਮਨਾਂ ਨਾਮ ਨੂੰ,
ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਵੇਖ ਕੇ।
ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੁ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥
ਅੰਗ- ੧੪

ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਦੇਖੀਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਏ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ, ਬੜੀਆਂ

ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਪਾਰਕ ਬਣ ਗਏ। ਪਲੰਘ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਿਲ ਗਏ -

ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪

ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ। ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਆ ਆਤੁਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਨਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਰਹਿਣਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਲ ਬਲ ਜਾਵੇ ਜਿਉੜਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥

ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਜੀਵ, ਐਨੀ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ, ਉਹ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹੈ ਇਹ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਕੰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ।

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਨਿ ਸੁਣਿ ਰੋਵਣਿ ਤੈ ਹਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੯

ਸਵਾਦਾਂ 'ਚ ਭੁੱਲ ਗਿਆ -

ਸਾਦੀ ਜੀਭ ਨ ਰਜੀਆ ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ।

ਨਕ ਨ ਰਜਾ ਵਾਸੁ ਲੈ ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਵਾਸੇ।

ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਕੂੜੇ ਭਰਵਾਸੇ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸਚੀ ਰਹਰਾਸੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੯

ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਝਾਕਦਾ-ਝਾਕਦਾ, ਸੁਣਦਾ-ਸੁਣਦਾ, ਸਵਾਦ ਲੈਂਦਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੌਆਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਾਮਨੀਂ। ਅਸੀਂ ਬਾਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ -

ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥

ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਸਤ ਪਾ ਦਿਤੀ, ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ, ਜਿਹਨੂੰ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਛੇ ਨੇਮ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ। ਛੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਵਿਚ ਛੇ ਗੰਢਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋਅ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਾਈਫ ਐਨਰਜੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਜਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁਜੰਗਾ

ਨਾੜੀ ਹੈ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨਾ, ਲੰਮਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਡੇਢ ਸੌ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬਾ ਹੁੰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦਾ। ਲੰਮਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ 84, 42 ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। 42 ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ, 42 ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਤੇ 84 ਵਾਰੀ ਰੋਕ ਕੇ। ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਨਿਕਲਦੈ, ਜੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਲੱਗੇ, 999 ਬੰਦਾ ਪਾਗਲ ਖਾਨੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਰਮੀ ਐਨੀ ਹੈ ਸਵਾਸ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਯ ਹੈ ਇਹਦੇ ਕੋਲ, ਨਾ ਸਰੀਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਖਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਣਕ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੀ ਦੇਸੀ ਕਣਕ ਖਾਈਦੀ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ 21% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਹਾਈ ਬਰੀਡ ਦੀ ਕਣਕ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ 8% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖੋ, 13% ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹਰ ਬੁਰਕੀ ਨਾਲ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਰੀਰ ਸੀ। ਸੱਪ ਲੜ ਜਾਏ ਜ਼ਹਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹਦੀ। ਮੱਖੀਆਂ ਲੜ ਜਾਣ, ਲੜ ਕੇ ਮਰ-ਮਰ ਗਿਰੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚ। ਵੱਡੇ ਤਕੜੇ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਐਤਕੀਂ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਗਿਆ, ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇ। ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਈ ਉਹਦੀ ਉਮਰ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਦਸ ਸਾਲ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਸੀ ਉਹਨੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਪੁੜ ਮੋਢਿਆਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਜਵਾਨ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਨਿਤਰੇ ਤੇ ਇਹ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਚੜ੍ਹਨਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦੈ ਵਜ਼ਨ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਤਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਹੱਥ ਪਾਇਆ। ਹੁਣ ਲਾਹੇ ਨੇ, 20-25 ਬੰਦੇ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖੱਲੇ ਲਹੇ। ਰੱਸੇ ਪਾਏ ਵਿਚਾਲੇ। ਉਹ ਗੱਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ। ਜਦੋਂ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਐਡੇ ਔਖੇ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਈਏ, ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰੱਖਿਸ਼ਤ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਐਨਰਜੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ

ਸਾਧਨ ਹੋਏ ਬਿਲਕੁਲ ਹਟ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਖੈਨ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਦੇ ਲਿਆ ਦਿਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡੋ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਬੜਾ ਸਹਿਜ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੀ ਉਹ ਵੀ ਲੇਕਿਨ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਹੈ ਸਾਡੇ 'ਚ। ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਐਨਰਜੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅਪਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਅਪਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਲਾ ਕੇ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਰਗਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਾਸ, ਉਹਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਰਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਨਰਮ ਕਰਕੇ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਮਾਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਬੰਦ ਸੀ, ਮਾਸ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਪਿਘਲਿਆ ਹੋਇਆ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਸਵਾਪਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਸੀ। ਤੀਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਭੀ 'ਚ ਸੀਗਾ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਚੱਕਰ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮਣੀਪੂਰਵਕ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥਾ ਸੀਗਾ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚੱਕਰ ਜਿੱਥੇ ਕੋਠੀ ਹੈ ਆਪਣੀ। ਪੰਜਵਾਂ ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀਗਾ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਇਸ ਸੇਧ ਵਿਚ ਉਹ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਯੋਗੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਥੇ ਤੱਕ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ - 'ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ, ਬਸਤੁ ਅਨੁਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥' ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਵਸਤ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਵੜਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਸੁਰਤ ਹੈ ਸੂਖਸ਼ਮ। ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਹੈ ਮੋਟਾ, ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰੋ। ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੇ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਕਰ ਲਓ, ਉਹਦੀ ਹੈ ਵਿਧੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਪੜ੍ਹੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਆਹ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ 'ਚ ਜਦੋਂ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਰਿਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਮੰਡਲ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਫਸ ਗਿਆ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ 'ਚ, ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਤਾਂ, ਤਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਨਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਵਸਤ ਅਨੁਪ ਜਿੱਥੇ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ - 'ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥ ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥ ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥' ਹੁਣ ਚਾਹੀਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿ। ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਮਾਇਆ ਫੇਰ ਨਾ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਤੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਂ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀਆਂ 'ਚ, ਭਾਈਬੰਦੀਆਂ 'ਚ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ 'ਚ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ 'ਚ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਧਾਰੇਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਧਾਰੇਂ -

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮੁ ਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੮

ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਉਹਦਾ ਆਖਰੀ ਨਤੀਜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਖੁੰਝ ਰਿਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿ ਹੁਣ -

ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰੁ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਚੋਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਤੇਰਾ ਘਰ ਲੁੱਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਚੋਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣ ਤੇ ਬਚ ਜਾ ਜੇ ਬਚ ਹੁੰਦੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਫਿਰਦੇ ਠਗਵਾਰੇ ਓ ਵੇਖੀਂ ਨਾ ਠੱਗਿਆ ਜਾਵੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਠੱਗਾਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਪਿਆਂ-

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੮

ਇਹ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਧਨ ਠੱਗ ਰਹੇ ਨੇ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੦੦

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਸੁੱਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ,
ਕੰਨ ਵੀ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ, ਤੇਰਾ ਮਨ ਵੀ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ
ਹੈ, ਤੇਰੀ ਜੀਭ ਵੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ।

ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਸੁਵਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥

ਰਸਨਾ ਸੋਈ ਲੋਭਿ ਮੀਠੈ ਸਾਦਿ ॥

ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸੁ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥

ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹੁ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਗਲ ਸਹੇਲੀ ਅਪਨੈ ਰਸ ਮਾਤੀ ॥

ਗ੍ਰਿਹ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਤੀ ॥

ਮੁਸਨਹਾਰ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥

ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੨

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਜਗ ਸਾਰਾ,
ਲੁੱਟਿਆ ਨਾ ਜਾਈਂ ਗਾਫਲਾ।

ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਇਹਨਾਂ ਨੇ। ਲੁੱਟਦੇ ਕਿਵੇਂ
ਨੇ? ਇਹਦੀ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ
ਰਹੇ ਨੇ। ਬਜ਼ਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ। ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਦਰਵਾਜ਼ੇ
ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਆਈ। ਬਹੁਤ ਦਰਦਨਾਕ। ਮਨ ਦਰੱਵ ਗਿਆ
ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਦਦ ਕਰੀਏ। ਕੌਣ ਦੁਖੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ
ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦਰਦਨਾਕ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ
ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਤੱਕ ਦਿਤੀ
ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧਤ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੱਥ
ਵਿਚ ਹੰਟਰ ਫੜਿਆ ਹੋਇਐ। ਬੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ
ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?
ਕਿਉਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਂਦੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਆਹ ਰੌਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੈਸੀ
ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਬੜੀ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਦਰਵੇਸ ਸਾਂਈ! ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣੈ, ਘਰੋਗੀ
ਮਸਲਿਆਂ 'ਚ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਬੀਬੀ! ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸ?
ਆਦਮੀ ਕਸੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੈ, ਤਾਂ ਐਨੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ
ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀਦਾ, ਹੰਟਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਗਲ ਕਰ
ਦਿਤੀ ਉਹ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਦਰਵੇਸ ਹੈਂ ਤੂੰ
ਸਾਡੀਆ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਂ ਸੁਰਮਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਰਗੜਨ
ਵਾਸਤੇ। ਮੈਂ ਅੱਖ ਦੀ ਧਾਰ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ ਆਪਣੀ।
ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਵੇਸਾ ਸਮਝ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ। ਸੁੰਦਰ
ਰੂਪ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਸੁਰਮੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਕਣੀ
ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਕਣੀ ਮੇਰੇ ਅੱਖ 'ਚ ਚਲੀ ਗਈ,
ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅੱਖ 'ਚ ਪਾਣੀ ਆ ਗਿਆ। ਆਹ
ਦੇਖ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਦੀ ਧਾਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਸਬਕ ਦੇ ਰਹੀ ਹਾਂ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਵਾਸਤੇ
ਨਾ ਐਸਾ ਕਰੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਇਹ ਰੂਪ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਨ ਜੋਬਨ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾੜੀਆਂ,
ਖਿੜੀਆਂ ਨਾ ਸਦਾ ਰਹਿਣੀਆਂ।

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅਤੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ॥

ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ ॥

ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ ॥

ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬੀ! ਕਾਹਨੂੰ ਤੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ।
ਇਹ ਕਿਤੇ ਜੋਬਨ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ! ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਕੋਲ
ਹੀ ਰੱਖ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ
ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਜੋਬਨ ਦੇ ਗਾਹਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਕੀ
ਜਾਣਦੈਂ?

ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਮੱਤ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ। ਪਸੂ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਔਰਤ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ
ਗਿਆ, ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ
ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ
ਬਿਰਤੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਇਕ ਝਾੜ ਖੜੈ। ਛੋਟੇ ਝਾੜ ਜਿਹੜੇ ਬੇਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ
ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਖੋਪਰੀ ਲਟਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ
ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਉਤਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਰਾ, ਮੂੰਹ ਵੀ
ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨੇ, ਕੰਨ ਵੀ ਨੇ, ਨੱਕ ਵੀ ਐ। ਸਾਰੀਆਂ
ਗਲੀਆਂ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਲੁਣਾ ਪਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਸ
ਆਲੁਣੇ 'ਚੋਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਚੁੱਝਾਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ

ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ ਕਿ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਇਹ? ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਬਾ! ਹੁਣ ਦਸ ਉਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ। ਹੁਣ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ?—

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀਆਂ ਕੱਜਲ ਰੇਖ ਨਾ ਸੀ ਸਹਿੰਦੀਆਂ,
ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਪਾ ਲਏ ਆਲੁਣੇ।

ਦੱਸ ਬੀਬਾ! ਉਸ ਦਿਨ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ। ਮਾਰਦੀ ਸੀ ਗੋਲੀ ਨੂੰ, ਹੁਣ ਦਸ ਕੀਹਨੂੰ ਮਾਰੇਂਗੀ। ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਚੁੰਝਾਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਝਾਕਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ ਤੇਰਾ ਜੋਬਨ। ਜੋਬਨ ਨੇ ਮੋਹ ਲਈ, ਠੱਗ ਲਈ -
ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥ ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਠੱਗ ਹੁੰਦੇ ਨਾ ਬੰਦਾ। ਇਕ ਠੱਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਠੱਗ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਠਗਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਚ ਜਾ—

ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ
ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰੁ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਪਹਰੁਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ
ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਪੰਜ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨੇ -

ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਬਲੁਆ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ॥
ਅਨਦ ਕੇਲ ਮਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਸੈ ॥
ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥
ਕਾਲੁ ਨ ਆਵੈ ਮੂੜੇ ਚੀਤਿ ॥
ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ॥
ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧੋਹ ॥
ਇਆਹੁ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ? ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰ। **ਪੰਚ ਪਹਰੁਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥** ਇਹ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਗਿਰਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਭੁਲਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਜਾ। ਤੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਅੰਦਰ, ਦਿੱਬ ਨੇਤਰ, ਦਿੱਬ ਕੰਨ ਨੇ, ਮਹਾਂ

ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਰ ਲਈ।

ਚੇਤਿ ਸੁਚੇਤ ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸੁ ਉਜਾਰਾ ॥
ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੁਸੈ ਦਸਵੈਂ ਤਤੁ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਨੌਵੇਂ ਘਰ। ਜਿਥੇ ਤੱਤ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਸਾਡੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ ਯੋਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਰੁਕਾਵਟ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਆਪਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸੋ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਲਾਹੌਰ ਦਾ, ਸੁਜਾਨ ਰਾਇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕਵੀ ਉਹਨੇ ਗੱਲਾਂ-ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਦਿਤਾ।

ਪਿਆਰਿਆਂ! ਜੇ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਨਿਹਚਾ ਧਾਰ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਲਿਆ। ਦੇਖੋ ਨਹੀਂ ਤੈਂ ਭਾਵੇਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੇਖੇਂਗਾ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੀ ਲੱਗੇਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਹ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਲੰਘ ਜਾਏਂਗਾ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਭਾਲਦੇਂ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨੀਂ ਦੌਲਤ ਆ ਜਾਏਗੀ -

ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥
ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੬

ਆਪੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਜੇਂਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਰਜਾ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾਂ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-21)

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋਂ! ਸੰਜੋਗ ਵਸ ਆਪ ਸਾਰੇ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋਂ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਓਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਪੈਰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਸਮਾਂ ਦੂਸਰਾ ਪੈਰ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਐਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਾਂਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਬੜੀ ਘਾਲਣਾ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਰਾਜਾ ਤਾਂ 10 ਪਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿੰਘਾਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਲਵਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਸਦੇ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਸ਼ਸ਼ੋਭਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਸਨਾਟਾ ਛਾ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੋਂ ਨਾ ਉਠਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਨ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ ਪਿਛੋਂ ਅਵਸਥਾ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ

ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - 441

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਲੰਮੀ ਅਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਦੀ ਅਧਮ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਤੁ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ

ਕਬੀਰਾ ਗਾਠਿ ਨ ਖੋਲੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਥੁ

ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - 1365

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਆਸਣ ਵਲ ਉਠ ਕੇ ਨਾ

ਆਇਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੀ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਤੱਤ ਬੇਤਿਆਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਹਾਤਮਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ? ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਠ ਰਿਹਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪ ਉਠ ਕੇ ਮੰਚ ਤੇ ਆਇਆ ਉਸ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਘੋੜਾ ਮੰਗਾਓ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਾਇਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਦਖਸ਼ਣਾ ਦੇਵੋ ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤੱਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਪੁਛਣ ਤੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ, ਸਰਬੰਸ ਆਪ ਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਨੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਮਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਤਨ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਤਨ ਦੀਆਂ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਧਨ ਸਾਰਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ਹੀ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਿਆ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਕਿਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹੈਂ? ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਿੱਤ ਜੋ ਚਿਤਵਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਿਆ ਸੀ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਖਿਆ ਮੰਗੀ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਨਾ ਹਿਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਧਰੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਇਆ ਆਈ, ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਛਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਦਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਤ ਕਰਾਂ। ਫੇਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਇਹ

ਤਨ, ਮਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਧਨ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦਰਦਨਾਕ ਕਹਾਣੀ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੱਸੀ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਐਨੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤੂੰ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਕਿਉਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈਂ? ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਤੜਫ ਰਹੇ ਹਨ - ਭੁੱਖ ਨਾਲ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਫਿਰ ਚਿਤ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸਦੀ ਕੁਝ ਮਦਦ ਕਰਾਂ। ਫੇਰ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਧਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰਬੰਸ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਚਕਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਗਾਲ ਵਰਗੀ ਹੈ। ਅੰਦਰੋਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਦੁਖੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਰਾਜਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਕੰਬ ਗਈ ਅਤੇ ਡਰ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਸਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਦੁਖ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇ। ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੀ ਫਿਕਰ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸੀ ਆਪਣਾ ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਨਿਰਸੰਕਲਪ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਧਨ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸੁਖੀ ਕਰ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮਮਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਖੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੁਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਨਕ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਦਸ ਕਿ ਜਨਕ ਕੌਣ ਹੈ? ਰਾਜਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਬਾਂਹ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਂਹ ਹੈ, ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਛਾਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰ ਹੈ, ਜੇ ਪੇਟ ਉਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਰਾਜਾ

ਜਨਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੇਟ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਕੁਝ ਨਾ ਵਿਖਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਜਨਕ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਜਨਕ ਹਾਂ ਪਰ ਦਿਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਕ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਖਾ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕ, ਜਗਤ, ਸੰਸਾਰ, ਦੁਨੀਆਂ, world ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦਿਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ! ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਜੋ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ (space) ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜੋ ਮਕਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਟਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਮਾਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਘਾ ਅਕਾਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਬੱਦਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਕੋ ਅਕਾਸ਼ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਸਹਸ ਘਟਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ ॥
ਘਟਿ ਫੁਟੇ ਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - 736

ਇਹ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਕੇਵਲ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤਰ ਹੈ ਸਤਿ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਅਕਾਸ਼ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਪਰਿਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਜਨਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਕਿਤੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਕਿਤੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧੋਨ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਲਪਤ ਹਨ, ਝੂਠੇ ਹਨ, ਤੱਤ ਵਸਤੂ ਕੇਵਲ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਹੈ। ਜੋ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਸਭ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਅਸੰਗ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਜਨਕ ਆਦਿ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਹਨ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰਾਣ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਸਮਾਧ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - 106

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੇ ਮਾ ਪਿਰੀ (ਅੰਗ-577)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-31)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸਟੀਫਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਕਰੈਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਬੈਠਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਸੁੰਗੜਦੀ (compress) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਕਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਿਸਾਬ ਕੀ ਕੱਢਿਆ, ਪੁਆਇੰਟ ਲਾ ਦਿਤਾ, ਜ਼ੀਰੋ-ਜ਼ੀਰੋ, 80 ਜ਼ੀਰੋ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਕਾ ਲਾ ਕੇ, ਅੱਗੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ infinity, infinity ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਚਾਹੇ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਜ਼ੀਰੋ-ਜ਼ੀਰੋ ਲਾ ਕੇ ਏਕਾ ਲਾ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਹੈ, ਜੇ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਜ਼ੀਰੋ-ਜ਼ੀਰੋ ਲਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਲਿਖ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਅੰਤਵਾਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਬੇਅੰਤ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ infinity ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਫੈਲਾਅ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਏਕਾ ਲਾ ਕੇ 80 ਜ਼ੀਰੋ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ infinity ਲਿਖ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ compress ਸੁੰਗੜਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੂਫਮ ਤੇ ਸੂਫਮ ਕਰ ਚੀਨੇ
ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ॥
ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ
ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ। ਸਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਦਿਸ ਰਿਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ -
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੫
ਆਪੇ ਹੀ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਐ -
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੫

ਕੋਈ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੰਤ ਜਨੋ! ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਬੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਅੱਗ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ। ਅੱਗ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀ ਹਵਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ। ਹਵਾ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਸੂਖਸ਼ਮ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਟਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਉਹ ਬਣਾਓ ਕਿ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਚ ਗਹਿਰਾ ਹੈ। 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਹੈ, 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਵੱਟਾ ਬਣਾ ਲਓ। ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਇਕ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਨਿਸਬਤ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਐਨਾ ਮੋਟਾ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਚੇਤਨ ਤੱਤ ਹੈ ਇਹ ਐਨਾ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਲ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਿਐ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੂਖਮ ਤੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਐਸੀ ਦੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵਚਿੱਤਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਰ ਤੂੰ ਫਰੋਲ explore ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਤੇ ਲੁਟਿਆ ਗਿਆ -

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੂਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੦੦

ਤੇ ਲੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਾਦ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸਾਡੇ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਖੋਜਦੇ ਨੇ। ਸੋ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ
ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਨਾ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੀ ਬਾਤ, ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ

ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਮਿਲਦਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਮਿਲਦੈ ਜੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਏਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੁੰਡ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ। ਵੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਵੈ ਖੋਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੯

ਕੋਈ ਵੀ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਪਰਲੀ ਤੈਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਨਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹੈ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥
ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ੩ ॥
ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੈ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥ ੪ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੪

ਉਹ ਚੀਜ਼ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੈ ਦੇਹੀ ਤੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਸਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਐ -

ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਆਪੇ ਵਸੈ ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਈ ॥
ਮਨਮੁਖੁ ਮੁਗਧੁ ਬੁਝੈ ਨਾਹੀ ਬਾਹਰਿ ਭਾਲਣਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੪

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਇਸੇ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅਸੀਂ ਸਫਲਤਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਰਸਤਾ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ। ਅਗਸਤ 95 ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਡਿਕਟੇਟ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਸੁਰਤਿ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਵੀਨਤਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਹੈ ਕਿ ਐਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਸੋ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੇ ਸਾਰੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾ ਦੇਈਏ। ਜਿਵੇਂ ਦਸ ਨਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬੀਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਫੇਰ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ, ਵਿਚ-ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਸੀਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ ਹੋਵੇ, ਅਹੰਕਾਰ ਨਾ

ਹੋਵੇ। ਅਭਿਮਾਨੀ ਸੀਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਵਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਨਿਵਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੈ -

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਕੀਜੈ ਕਾਂਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਉਹਨੂੰ ਕਰੀਏ ਕੀ? -
ਕੁੰਨੇ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ ॥ ੨੨ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਬਾਲਣ ਕਾਹਨੂੰ ਪਾਉਣੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਲਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਸਸਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਵਦਾ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਵਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਲੱਗੇ ਨਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ,
ਪ੍ਰਿਯੁ ਤੇਰਾ ਸੀਸ ਬੰਦਿਆਂ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਯਈਏ ਤੇ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ। ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪ੍ਰਿਯੁ ਸਿਰੁ ਜੋ ਗੁਰੁ ਨਾ ਨਿਵੈ ਗੁਰੁ ਲਗੈ ਨ ਚਰਣੀ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੧੦

ਸੋ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਕਹੋ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਧਿਰਕਾਰ ਕਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰਿਆਇਤ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤਕ ਡੂੰਹਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਲਾਭ ਨਾ ਲੈ ਸਕਿਆ। ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਗਰਦਨ ਆਕੜੀ ਰਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੀਰ ਸਲਾਰਦੀਨ ਜੋ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਅੱਲਾਹ ਇਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਲੋਕ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਈਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਨੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੀਰ ਜੀ! ਉਹ ਠੀਕ ਸੀ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੋਈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ, ਉਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਉਹਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਣਕ ਬੀਜੀਏ ਪਿਛੋਂ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਦਾਣੇ ਤਾਂ ਉੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਕਰੰਡ ਹੋਵੇ ਉਤੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਉੱਗ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਵਿਚੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੋਹਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੋ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੈਡ ਨਾਲ ਲਾਈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਠੇ ਲੇਖ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਪੈਡ 'ਤੇ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੜਾ ਫਲ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਹੋਇਐ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਮਾਰਕੰਡਾ ਸੀ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਉਮਰ ਇਸ ਦੀ 11 ਸਾਲ, 11 ਮਹੀਨੇ, 11 ਦਿਨ ਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਪਾਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤਾਂ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੇਂ, ਇਹਨੇ ਚਲਿਆ ਜਾਣੈ। ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਨੇ, ਉਹ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਨੇ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਗੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਲਾਹ ਮੰਨੀ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਇਕ ਕਿਲਾ ਸੀ ਹੱਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ। ਉਹਦੇ ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਕੇ ਦਾਈਆਂ ਭੇਜ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। 11 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ 11 ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਗਈ। ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਮਾਤਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ! ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦੀ ਹੈਂ ਕਿ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੀ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਪਰ ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਘੱਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾਣਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ

ਹਨੇਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਏਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣੈ?

ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਸਿਰਫ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਬਚਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਇਸ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਤੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਤਾ! ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਵੀ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਹੁੰਦੈ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਇਕ ਉਪਾਅ ਹੈ ਕਿ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਕਰ ਦੇਣ ਬਚਨ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਉਮਰ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟੁੱਟੀ ਗੰਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਮਾਤਾ! ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹੀਏ, ਦਿਨ ਤਾਂ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਅਖੀਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮੰਡਲੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਬੱਚਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਚਿਰੰਜੀਵ ਹੋ।

ਅਖੀਰ, ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ। ਬੱਚੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋਂ?

ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤਕ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਜਾਹ ਚਿਰੰਜੀਵ ਹੋ।

ਦੇਖ ਲਓ ਫੇਰ ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਰਕੰਡਾ? -

ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੁੰਡ ਬਲਾਏ ॥
ਅੰਗ- ੬੯੨

ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਸਤਕ ਲੱਗਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਕੜਿਆ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ। ਸੌ ਵਾਰੀ

ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਜਿਹਨੇ ਐਡੀ ਰਿਆਇਤ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਉਠਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੁੰਦੇ 'ਲੋਇਣ' -

ਪ੍ਰਿਗੁ ਲੋਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੨੨/੧੦

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇਤਰ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ -

ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ ॥

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਦੁ ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ-੧੩੬੨

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨੈਣ ਸਾਧ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਨੈਣ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਧਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇ। ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਾਂ ਚੱਲੀਏ? ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਓ ਜਾਂ ਮੈਂ ਮਾਰਾਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਐਡਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਹਾਥੀ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜਨ ਲਗ ਗਿਆ, ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਘੋੜੇ ਪਰਖੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਲਿੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ, ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਪੈਰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹਟ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਬਈ ਪਿਆਰਿਆ ਦੋ ਹੱਥ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਾ ਜਾਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ, ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਹੱਲਾ ਕਰਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਗਰਜ ਉਠੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਡਰ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ ਤੂੰ ਇਹ ਗੱਲ?

ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ

ਕਿ ਦੱਸ ਬਈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਚਾਚਾ ਹਾਂ, ਕਾਸਮ ਬੇਗ, ਮੈਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਲਏ ਪਰ ਤਰਕ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਬਈ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਂਦੈ, ਮੌਮਨ ਹੋ ਕੇ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਚਾਹੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਕਾਫ਼ਰ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਰਕ ਕਰੀ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਕਬਰ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਛਕਿਆ ਨਾ, ਤਰਕ ਕਰੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ। ਉਹ ਐਸਾ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਤਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਮਸੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਅਗਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਸੀ ਅਸੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਕਿੰਨਾਂ ਫਲ ਹੋਇਆ। ਚਾਹੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਨੇ, ਸਿਆਲਕੋਟ 'ਚ ਆ ਕੇ। ਉਥੇ ਆਏ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਥੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਚੱਲੀਏ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਹੜਾ ਹੈ?

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮੂਲਾ?

ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਹੀ ਚੱਲ ਪਏ, ਗਲੀ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਭਾਈ ਮੂਲੇ....। ਭਾਈ ਮੂਲੇ।

ਅਵਾਜ਼ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ। ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਓਹੀ ਸੰਤ ਆ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੂਲੇ! ਅੱਜ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਨੇ ਚਿਖਾ 'ਚ ਜਲ ਜਾਣੈ। ਜੇ ਤੂੰ ਅੱਜ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਦਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਨੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ?
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ।

ਖੱਤਰੀ ਸੀਗਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ!
ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂ, ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋੜਾਂ ਦਾ ਉੱਜਲ ਭਰ ਲੈ। ਉੱਜਲ ਭਰ ਲਿਆ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਖੋਲ੍ਹ ਲੈ। ਬੰਦ ਕਰੇ,
ਸਿਆਲਕੋਟ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋੜਾਂ ਵਲ ਝਾਕਿਆ, ਸਾਰਾ
ਹੀ ਸੋਨਾ। ਸਭ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਮੁਨਕਰ
ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਬੋਲ ਪਿਆ।
ਜਾਹ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇ। ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਲਾ ਦੇ। ਮੈਂ ਕੋਠੜੀ
'ਚ ਲੁਕਦਾਂ।

ਬੀਬੀ ਆਈ, ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਹ
ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ
ਪਾਸ, ਜੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਲਓ, ਉਹ ਵੀ ਗੱਲ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
ਸੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ।
ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਗਲੀ ਮੁੜ ਗਏ। ਇਧਰੋਂ ਇਹ
ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਕਿ ਮਰ ਗਿਆ ਓਏ, ਖਾ ਲਿਆ ਓਏ,
ਖਾ ਲਿਆ ਓਏ। ਸੱਪ ਲੜ ਗਿਆ ਮੇਰੇ। ਬਾਹਰ
ਕੱਢਿਆ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਪੜੋਸੀ ਬੁਲਾਏ। ਕਹਿੰਦੇ,
ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਬੈਠੀ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ
ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਕਰਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲ
ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਵੀ ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਹਿ
ਦਿਤਾ। ਮੂਲਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ
ਚੱਲੋ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੋੜੀ-ਥੋੜੀ ਸੁਰਤ
ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਸੱਪ ਨੇ
ਡੰਗ ਦਿਤਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਬਣ ਸਕਦਾ।
ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ।
ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਲੈਣੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਇਹਨੇ
ਜੰਮਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਅਨੇਕ ਨਖਿੱਧ
ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਣਾ ਸੀ, ਪਿਆਰਿਓ! ਪਰ ਅੰਤ ਦੇ
ਸਮੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਅਸੀਂ
ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਅੱਜ ਨਾਦੇੜ ਨੇ,
ਦੁਪਹਿਰਾ 12 ਵਜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ।
ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਨੈਣ, ਫਤੂਹੀ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ
ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਦਮ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ
ਹੋ ਗਏ, ਬਰਛਾ ਲੈ ਕੇ। ਛੋਟੀ ਦਸਤਾਰ ਹੈ ਆਪ ਦੇ

ਸੀਸ 'ਤੇ। ਘੋੜਾ ਸਰਪਟ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਕ ਸਹਾ
ਮੂਹਰੇ ਦੌੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਅੰਗੜਾਈਆਂ
ਖਾਈਆਂ, ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਰਛੇ 'ਚ ਪਰੋ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ
ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੈ? ਜੇ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਹੈ।
ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀ 'ਤੇ ਗਿਆ
ਸੀ। ਪਰ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਿਆਰਿਆ।

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਮੂਲਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਫੇਰ ਗਰਮੀ 'ਚ ਆਪ ਆਏ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅੰਤ
ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹਨੇ ਸਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ ਸੀ। ਉਹ
ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਅਸੀਂ ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ
'ਚ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ
ਸਾਖੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ
ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਸੰਗਤ ਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਗੁਰੂਆਂ
ਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨੇਤਰ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ ਨੇ।

ਪ੍ਰਿਗੁ ਲੋਇਣ ਗੁਰ ਦਰਸ ਵਿਣੁ ਵੇਖੈ ਪਰ ਤਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੨੨/੧੦

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-ਕੰਨਾਂ ਦੀ।
ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਬੜਾ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੰਨ ਸੁਣਦੇ
ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਰਕਾਰ ਹੈ -

ਪ੍ਰਿਗੁ ਸਰਵਣਿ ਉਪਦੇਸ ਵਿਣੁ ਸੁਣਿ ਸੁਰਤਿ ਨ ਧਰਣੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੨੨/੧੦

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸੁਰਤਿ
ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ। ਆਈ ਗਈ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਰਕਾਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ
ਹੀ ਇਹਨੂੰ ਲੰਘਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤੇ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੁੰਦੈ?
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ
ਸੁਣਨਾ। ਸੁਣਨਾ ਕੀ? ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ
ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਵੋ ਜੀ,

ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ।

ਏ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥

ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥

ਜਿਤੁ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਆ ਰਸਨਾ ਰਸਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਸਚੁ ਅਲਖ ਵਿਡਾਣੀ ਤਾ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਏ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਣਹੁ

ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਵਹੁ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ॥ ੩੭ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਚਾਹੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਓ, ਚਾਹੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਓ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ। ਛੇ ਚੱਕਰ ਨੇ ਸਾਡੇ, ਉਹ ਚੱਕਰ ਭੇਦਦੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਚੱਕਰ ਜਿਹਨੂੰ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਲ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਪਤਲੀ ਇਕ ਨਾੜੀ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਭੁਝੰਗਾ ਨਾੜੀ। ਉਹ ਭੁਝੰਗਾ ਨਾੜੀ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰੀਕ ਛਿਦ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਨੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਪਣੀ ਨਾੜੀ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵਲੇਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਨੇ। ਉਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਦਰਲੀ ਨਾੜੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਇਕ ਦਮ ਕਰੰਟ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਝਰਨਾਟਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਐਨੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਗਲ ਵੀ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਗਾਉਣ ਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧਨ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਫੁੱਟ ਗਿਆ, ਫੇੜੇ ਹੀ ਫੇੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਦਬੂ ਮਾਰਿਆ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਉਕਾੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ, ਉਥੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ, ਸੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੁਖੀ ਸੀਗਾ, ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਆਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਲੈ ਤੂੰ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਬਿਸਤਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਚਨ ਵਰਗੀ ਦੇਹ ਹੋ ਗਈ। ਆ ਗਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਐਨਾ ਬਲ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਰਾਮ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਕੋਹੜੀ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਹੜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਤੈਨੂੰ 21 ਦਿਨ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ। ਤੂੰ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ। ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ। 'ਸੁਣਨ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਜਿਹਦਾ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਫਲ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ ਚੇਤ ਸਿੰਘ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਬੜੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੀਮਾਰ ਸੀਗਾ। ਅਤੀਸਾਰ, ਮਰੋੜੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ। ਉਹ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਦਵਾ ਦੇਣ ਲਗ ਗਏ। ਲੇਕਿਨ ਮਰੋੜੇ ਬੜੇ ਸਖਤ ਸੀਗੇ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਸਾਰੀ ਦਵਾਈ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬਈ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਨੇਮ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ-ਪੜ੍ਹਦਾ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਵਿਚਾਲੇ ਉਠਦਾ। ਤੂੰ ਕੁਛ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈ ਲੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਫੁਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹੋ, ਮੈਂ ਸੁਣਾਂਗਾ। ਉਹਨਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਕੋਲ ਹੀ ਪਾ ਲਿਆ, ਆਪ ਆਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਗਿਆ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਪੰਡਤ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਹ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਤੇ ਇਹਦੀ ਅਵਗਤਿ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਗਈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰੀ ਵੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਸਕਾਰ ਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਅਰਥੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਲੇਕਿਨ

ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਪੈਰ ਹਿਲਦੈ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਬਈ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਠਾਲ ਦੇਈਏ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ-ਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਠਾਲਿਓ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੰਤ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਸੰਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਮਰਿਆ ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਉੱਤਮ ਗਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਹਨੂੰ ਮੈਂ ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਵਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਬਾਨ ਲੈਣ ਆਏ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਥੋਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਕੇ ਆ ਕਿ ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰਨ। ਜਿਹੜਾ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜੂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਦੱਸਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ।

ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਐਨਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦੇ ਕੰਨ। ਉਹ ਕੰਨ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦੇ? -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਦੁ ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੨

ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਰਸਨਾ ਦੀ। ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਵੀ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਤੇ ਫਾਇਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਨੁਕਸ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗਲਤ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਐਡਾ ਪਾਪ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਰਸਨਾ ਦਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੈ। ਜੇ ਇਹਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ ਚਉਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਗੋੜੇ,
ਸਤਿਨਾਮੁ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਜੇ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵੀ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਹਦੇ ਗਲ 'ਚ ਪਈ ਹੋਈ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਰਿਆਇਤ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਇਐ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੰਗਲ 'ਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਇਕ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬੈਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ। ਅਜੇ ਕਲਜੁਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੈਲ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਦੇਵੇ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੈਲ ਮਾਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਸਰਪਟ ਦੌੜਿਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਜਨ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਿ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤਿੰਨ ਯੁੱਗ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਜ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਸਾਈ ਬਣਾ ਦੇਣੈ, ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨੀ ਬਣਾ ਦੇਣੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦੇਣੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣੈ, ਇਨਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੱਢੀਆਂ ਦਿਵਾਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਿਤੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਨਸਾਫ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਐਸੇ-ਐਸੇ ਉਪਦਰ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਲੋਕ ਮੂੰਹ 'ਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਪਾਉਣਗੇ ਕਿ ਐਹ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਥਾਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਜਪ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇਣਾ-

ਜੇ ਕੋ ਸਤੁ ਕਰੇ ਸੇ ਛੀਜੈ ਤਪ ਘਰਿ ਤਪੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੈਂ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਾਂਗਾ। ਪਾਖੰਡੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਬੇਅੰਤ ਮਾਨਤਾ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਸੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੈਂ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਐਸੇ ਪੱਖ ਭਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਿਆਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭਰਮ ਤੇ ਸ਼ੰਕੇ ਮੈਂ ਐਨੇ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕੇਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਤੇਰੇ ਤਪ ਦਾ ਬਲ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੈਂ।

ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ ਹੋਇਐ, ਸਤਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੇ ਯੁੱਗ ਬਦਲਾਅ ਦਿਤੇ ਸੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਸਤੇ। ਤੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ, ਦੁਆਪਰ ਪਿਛੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਦੈਂ। ਪਰ ਮੇਰੀ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨਾ ਪਾਪੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਜੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਅੱਲਾਹ, ਨਾਰਾਇਣ, ਗੋਬਿੰਦ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ ਆ ਜਾਵੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਜਾਏਗਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ 'ਚ ਪਾ ਲਈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਡਾ ਫਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ, ਐਡਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਮਿਲਦੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ' ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ ਕਲਜੁਗ, ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਵੀ ਹੈ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੰਡਤ ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪ ਕਰਿ ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।

ਗੁਰੁ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਪਾਪ ਕਮਾ ਰਿਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਭੁਲ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ।

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਅਨੁ

ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਫਿਰਦਾ ਵਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ, ਜਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਕਰੇ, ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਫਸ ਜਾਣ, ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ -

ਫਿਅ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਘਰ ਵਿਚ ਕਲੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਅੰਤਲਾ ਪੜਾਉ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਥੇ ਭੋਗ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਕੋਈ ਵੀ। ਆਦਮੀ ਪਛਤਾਉਂਦੈ ਫੇਰ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਛਤਾਉਂਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਪੀਂਦੈ, ਹੋਰ ਪੀਂਦੈ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਫੇਰ ਖੜੁਦਾ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ, ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬੇਰਸ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮਨਾਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗੈ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਗਏ। ਜਾਂਦੈ ਮਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ? ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁਰਖਾ! ਉੱਠ ਰੋਈਦਾ ਨਹੀਂ।

ਕੌਣ ਹੈ ਤੂੰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਮਰ ਕੇ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਦੁੱਖ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਇਹ ਤਾਂ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗਹਿ ਨਹੀ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਇਹ ਤਾਂ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਹੁਣ ਭੋਗ ਲੈ, ਚਾਹੇ ਫੇਰ ਭੋਗ ਲਈਂ।

ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਤਵਾਂ ਪੁੱਤਰ ਤੇਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆਈਂ। ਨਾਉਂ ਅਸੀਂ ਰੱਖਾਂਗੇ -

ਪੁਤੁ ਉਪੰਨਾਂ ਸਤਵਾਂ ਨਾਉ ਧਰਣ ਨੋ ਚਿਤਿ ਉਮਹਿਆ।

ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਜਾਇਕੈ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਕਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ, ਇਹਦਾ ਨਾਂ ਨਰਾਇਣ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਨਰਾਇਣ-ਨਰਾਇਣ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹੀ ਜਾਇਆ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਐਨਾ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਨਾਉਂ।

ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣੈ। ਐਸਾ ਫਲ ਹੈ ਮੌਤ ਦਾ, ਇਕ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਿੱਠਾ ਲਗਣੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥ ੨੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮੌਤ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਬਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਾਂਹਾਂ ਤਿਆਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਕਿੱਥੇ ਜਾਣੈ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਜਮਦੂਤ ਲੈਣ ਆ ਗਏ -
ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਫਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਕ ਮਾਰ ਦਿਤੀ। ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ, ਨਰਾਇਣ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ, ਸੁਰਤ ਉਹਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ-

ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਬੋਲਾਰੇ ॥
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੮੧

ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕੇ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ ਕਰਿਆ, ਭਾਵਨੀ ਭਾਅ ਗਈ।

ਜਮਗਣ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜਨਾਂ
ਗਇਆ ਸੁਰਗ ਜਮੁਡੰਡੁ ਨ ਸਹਿਆ।
ਨਾਇ ਲਏ ਦੁਖ ਡੇਰਾ ਫਹਿਆ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੨੦

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -
ਧਾਰਨਾ - ਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ,
ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਬੋਲ ਕੇ।
ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਣ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਰਸਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਰਾਮ' ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਇਹਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਕਤਰਿਆ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਬਿਰਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ,
ਮਨਮੁਖ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।
ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥ ੬ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੫

ਉਹ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਓਹੀ ਜੁਬਾਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੈ? -

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਿਠ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ ॥
ਜੇ ਓਹੁ ਕੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ ॥

ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੫

ਕਰੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਜਰਬ ਦੇ ਦਿਓ, ਲੱਖਾਂ ਦੀਆਂ, ਲਿਖੀ ਜਾਓ, ਜਰਬ ਦੇ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਅੱਧ ਵਿਚਾਲੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੈ ਬਈ ਇਕ ਰਕਮ ਰਹਿ ਗਈ, ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੀਰੋ ਨਾਲ ਜਰਬ ਦੇ ਦਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਤਾਂ ਸਿਆਣਾ ਬੱਚਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗਾ ਕਰਿਆ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ੀਰੋ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਡਾ ਪਿੱਛਾ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੋਟ ਦਿਤੀਆਂ, ਉਤੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੀਰੋ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਮਲਾ ਹੈ ਉਹ ਜਰਬ ਦੇਈ ਗਿਆ, ਦੇਈ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਜ਼ੀਰੋ ਨਾਲ ਜਰਬ ਦਿਤੀ, ਉਹ ਜ਼ੀਰੋ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਕਰਮ, ਧਰਮ, ਨੇਮ, ਵਰਤ, ਪੂਜਾ, ਦਾਨ, ਕੁਛ ਕਰ ਲਓ; ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰ ਦਿਓ, ਜ਼ੀਰੋ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥

ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੫

ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਹੀ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਜੁਬਾਨ ਹੈ। ਜੇ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦੈ -

ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਬੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੩

ਮੂੰਹ ਬੁੱਕਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ। ਆਹੀ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਕਰਕੇ। ਇਹਦਾ ਸਹੀ ਉਪਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁੱਖ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਸਤਿਨਾਮੁ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਕਬੀਰ ਸੁੱਈ ਮੁਖੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜਾ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿੱਤੁ ਹੋਇਗੇ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੦

ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਅਵਾਜ਼ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-
ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮੁਖੜਾ ਡਰਾਉਣੈ, ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ।

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓਨੁ ਨਾਉ ॥
ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥ ੧੦੬ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਕਬੀਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਬਨੇ ਉਪਰਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਡਰਾਉਣਾ ਹੁੰਦੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਸਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਜੋ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਦਾ ਦੂਰ-ਉਪਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਚੁਗਲੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਈਰਖਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ
ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੮

ਜੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦੈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਆਪ ਵੀ ਤਰਦੈ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦਿੰਦੈ। ਸੋ ਇਹ ਰਸਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ। ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਣਾ। ਇਹ ਸੁਹਾਵੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ, ਅਸ੍ਰਮੇਧ ਯੱਗ ਦੇ ਫਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲ ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਚੱਲੇ, ਹਰ ਕਦਮ ਦਾ ਫਲ ਇਕ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਿਰਕਾਰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ,
ਬਾਝ ਗੁਰਾ ਦੀ ਸੇਵਾ।

ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਹਥ ਪੈਰ ਹੋਰ ਨਿਹਫਲ ਕਰਨੀ।

ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਲਿਖਿਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਮਿਲਦੈ ਥਾਉਂ
ਜੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ।

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਮ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਦਾਨ ਲੈਣਾ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ, ਕਰਾਉਣਾ। ਕਸ਼ਤਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਯੁੱਧ-ਜੰਗ ਕਰਨਾ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ। ਵੈਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤਜਾਰਤ ਕਰਨਾ, ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ, ਬਿਜਨਸ ਕਰਨਾ, ਖੇਤੀ ਪੱਤੀ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਵਣਜ ਵਪਾਰ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ। ਸੂਦਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਸੇਵਾ ਜਿਹੜੀ ਸੂਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਦਰ ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਣੈ। ਕਿੰਨੇ ਦਾਣੇ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਦਾਣੇ ਦੇਣੇ। ਪਾ ਇਹਨੂੰ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਅੱਧ ਸੇਰ ਇਹਨੂੰ ਦੇਣੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਸੂਲ। ਸਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ। ਮੁਫਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੱਚ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ, ਉਹ ਲਿਆਂਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤਾ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੋਈ? ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਕਿਹੜੀ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤੇ ਫਲ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਿੱਡੀ-ਕਿੱਡੀ ਦੂਰ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਪਿੱਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ, ਪੱਖੇ ਝੱਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ 'ਚ ਆਇਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟੀਆਂ, ਪਿੱਠਾਂ ਘੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਸੁਲਾਇਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ! ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੇ? ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਛ ਮਿਲਦੈ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਹੋਵਾਂ ਸੈਂ ਨਿਹਾਲ ਪਾਣੀ,
 ਪੱਖਾ ਪੀਸਣ ਪੀਸ ਕੇ।
 ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਸ ਦਾਸ ਕੈ ਤਬ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥
 ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੧

ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਰਾਜ, ਜਗੀਰਾਂ, ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਐ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਇਕ ਵਰਣ ਕਰਨੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦੈ -

.....ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਫਲੁ ਕਿਸੈ ਨਾਹੀ ॥ ਅੰਗ- ੩੫੪

ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੈ,
 ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੬

ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਕਰਮੇ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰਿਆਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਕਿਤੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਲਕੇ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਕਾਮਨਾਵਾਂ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ। ਜਾਓ ਅੱਜ ਵੱਡੇ ਸਾਧੂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ। ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਜੇ ਇਛੋਗੇ ਉਹ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਝੱਕਰਾ ਚੁਕਿਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਉਪਰ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਆਪ ਆ ਕੇ ਲੱਸੀ ਦਾ ਝੱਕਰਾ ਲਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਾਹਨ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਜ ਲੈ ਕੇ, ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਲਭੰਜਨ ਸੂਰਮਾ ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਨੁ ਦਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੇਵਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਨਾ।

ਸੇਵਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੂਦਰ ਦਾ ਕੰਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਨਹੀਂ, ਸੇਵਾ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ, ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ।

ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੫੯

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੭੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਅੰਗ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਕਿੱਡਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਫਲਾ ਹੁੰਦੈ, ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਸਫਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਐ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੇਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਈਏ ਤੇ ਇਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੱਲੀਏ। ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੈ। ਜੇ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅੰਗ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਓ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਸਾਓ। ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ, ਲੰਘਿਆ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ। ਇਹਨੂੰ ਸਫਲਾ ਬਣਾ ਲਓ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੬

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੬

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 350 ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਵੀ -

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪਿਆਰ 'ਚ ਹੀ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਓ ਫੇਰ ਇਹ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ ॥
ਅੰਗ- ੧੦੯੬

ਹੁਣ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹਦੇ ਘਰ 'ਚ ਬੜੀ ਗਰੀਬੀ ਸੀ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਾਹਲੀ

ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਐਡਾ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਉਚ ਅਪਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥

ਗਾਵਤੇ ਉਧਰਹਿ ਸੁਣਤੇ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦਰ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੨

ਇਸ ਦਰ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਈਏ ਤੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਐਨੀ ਕਾਹਲਪੁਣ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਬੈਠਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਿਆ! ਕੰਮ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ -

ਬਿਰੁ ਘਰਿ ਬੈਸਹੁ ਹਰਿ ਜਨ ਪਿਆਰੇ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਮਰੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੧

ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਇਕ ਸੁਨੇਹਾ ਇਸ ਪੱਤਰ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ। ਇਧਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਕਿ ਉਹ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚਲੋ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਡੱਲੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਸਤ ਲਿਖਤ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਕਥਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲ 'ਚ ਕਥਾ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਇਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਇਹ ਚਲਾ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮਾਲਕ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਆਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਕਰ ਲਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਕੈਦ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਬਣੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਮਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਤੁ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਜਿਨਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੁ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੪

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਪ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਜਾ ਵੀ ਕਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਗਏ, ਏਧਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਾ ਲਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਤੇ ਬੱਚੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਆਪਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੀਏ। ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੇਰ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਣਾ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਰਸਦ ਪਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਆਹ 'ਚ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਚਲੋ ਜੋ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਸੇਵਾ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਇਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਕਾਮ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੌਮਾਸਾ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਬੜਾ ਸ਼ੰਕਾਵਾਦੀ ਸੀ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਟੋਕ ਦਿੰਦਾ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਠੀਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੋ ਮੂਰਖੁ ਨਾ ਕੋ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੮

ਪਰ ਇਹਨੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਧ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਗਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਵਸਤਰ ਵੀ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੇੜਾ, ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਸੀਂ -

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਅੰਗ- 275

ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਿਕਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਸੋਚ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੂੰ ਵੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੰਕੇ ਨੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ -

ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੮

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਈ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਛੱਪਰ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਰਾਤ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਚੱਲ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਚੰਦਰਮਾ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਦਲੀਆਂ ਹਟ ਗਈਆਂ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਹਟ

ਗਈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਹੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਦੀ ਲੰਘੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ ਰੱਬਾ! ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾਉਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ, ਕੋਠੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਸਾਡਾ ਹੀ ਛੱਪਰ ਉਡਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਸ ਰਾਤ ਪਏ-ਪਏ ਅਕਾਸ਼ ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਿਹੈ, ਠੰਡੀ-ਠੰਡੀ ਪਉਣ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਈ - ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ। ਤੇ ਇਧਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੇ। ਸਵੇਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ, ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ 'ਚ ਤੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਲਾਂਭੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਧਨਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਘਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਦਰਖਤ ਲੱਗਿਆ, ਉਥੇ ਚੌਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ। ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਮਹੱਲ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇਸ ਵਲ ਵੇਖਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਭਜਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਮਨ 'ਚ ਰਖਦੀ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਣ ਲਗ ਗਈ, ਅਚਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਡਿੱਗ ਗਈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਮੈਂ ਗਹਿਣੇ ਗੱਟੇ ਵੀ ਲੈ ਆਈ ਹਾਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਮੌਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੇਖਿ ਪਰਾਈਆਂ ਚੰਗੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੬/੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘੁੰਮਾਉਂਦੀ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗਰਦਨ ਹੀ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅੱਗੇ। ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਇਹੀ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ ਨਾ, ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਧਨਾ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਦਾ

ਸੀ, ਬੱਕਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਦਾ ਸੀ, ਕਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਆਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ, ਆਹ ਕਿੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਗਈ ਮੇਰੇ ਉਪਰ।

ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿਓ। ਕਦੇ ਕਹਿਣ ਇਹਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ। ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੇਰ ਸਧਨਾ 'ਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੇਖਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪੈਜ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਰਮ?-

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕੁ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਜੇ ਕਰਮ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਦਰਖਤਾਂ ਵਰਗਾ।

ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖ, ਇਥੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਲਾਂਭੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੀਰਜ? ਇਧਰੋਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੰਧ 'ਚ ਚਿਣ ਦਿਓ, ਬਲੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਬੁੰਦ ਵਾਸਤੇ ਤਰਸਦਾ ਪਪੀਹਾ ਮਰ ਗਿਆ -

ਏਕ ਬੁੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਗਰ ਦਿਤਾ ਕੀ ਕੰਮ ਆਉਣੈ।

ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥

ਬੁਡਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਵਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਉਕਾ ਭੇਜੀ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਤੂੰ ਦਰਵੇਸ਼ ਹੈਂ। ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਅਰਦਾਸ ਚਲਦੀ

ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲਈ ਨਾਲਿ ਖਸਮ ਚਲੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਅੰਗ- ੪੨੪

ਫਿਰ ਸਧਨਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ -

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ ॥
ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥
ਅੰਗ- ੮੫੮

ਫੇਰ ਉਸ ਬੀਬਾ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਕਰਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਦੋੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੫

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਧੀਰਜ, ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪੇ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਤੂੰ ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਧਰ ਇਸ ਦੀ ਬੱਚੀ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਗਈਆਂ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਲਿਪਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਇਕ ਗਾਗਰ ਮਿਲ ਗਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ। ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ, ਪਿਤਾ ਉਥੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਲਖ ਖੁਸ਼ੀਆ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥
ਨਿਮਖ ਏਕ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੪੪

ਹੁਣ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਰਤ ਗਈਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਦੋਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਨਦਰ ਸਵੱਲੀ ਹੋਵੇ -

ਨਦਰਿ ਉਪਨੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ ॥
ਦਰਿ ਮੰਗਨਿ ਭਿਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੨

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪
ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਅਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੋ ਗਏ, ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕੋਠੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਧੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੀ ਲੰਘਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਰੰਗ ਲਿਆਈ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸੋਹਣੇ ਮਹੱਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ-ਬਾਰ ਵਿਕ ਗਿਆ ਹੋਣੈ। ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੋਣਾ, ਘਰ ਤਾਂ ਉਜੜ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਮਾ ਕੇ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਮਕਾਨ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਹਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੋੜ ਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਉਪਰ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਬੇਬੇ ਬਾਪੂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਭੁੱਖੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਿਆ ਸੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਕਿੰਨੇ ਫਲ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਇਹਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਅਧਿਆਸ ਪੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਟੁੱਟ ਗਈ -

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੈਰਉ ਕਰਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਸੇ ਭਾਈ ॥
ਬਾਰਹ ਜੋਜਨ ਛਤੁ ਚਲੈ ਥਾ ਦੇਹੀ ਗਿਰਝਨ ਖਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੬੯੩

ਇਕ ਜੋਜਨ, 12 ਕੋਹ 'ਚ, 48 ਮੀਲ 'ਚ ਰਾਜੇ ਛੱਤਰ ਲੈ ਖੜ੍ਹਦੇ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੀ-ਮੇਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਵਰਗੇ -

ਸਰਬ ਸੁੰਦਿਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ ਰਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥
ਕਹਾ ਭਇਓ ਦਰਿ ਬਾਂਧੇ ਹਾਥੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੬੯੩

ਸੋ ਇਸਦਾ ਅਧਿਆਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਹੰਗਤਾ-ਮਮਤਾ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਫਲ ਹੋਏ ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਹਸਦੇ ਵਸਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਤਿ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੋਚ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਵੀ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪੇਪਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਵਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਸ਼ਕ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਆਸ਼ਕ ਕੌਣ ਹੋਇਆ -

ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ ॥
ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਮੁ ਤੇ ਭੁਇ ਭਾਰੁ ਥੀਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੮

ਉਹ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ, ਇਹ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੋਹ 'ਚ ਫਸੇ ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਾਰ ਹੀ ਨੇ।

ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ ॥
ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥ ੨ ॥
ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ ॥
ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ ॥ ੩ ॥
ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ ॥
ਸੇਖ ਫਰੀਦੈ ਖੈਰ ਦੀਜੈ ਬੰਦਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੮

ਐਸਾ ਹੈ ਪਿਆਰ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਚੰਗੈ ਚੰਗਾ ਕਰਿ ਮੰਨੇ ਮੰਦੈ ਮੰਦਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੪੯੪

ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਸਬਕ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਉਸੇ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ -
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ- ੧

ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਚਤੁਰ ਤਾਂ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਭੋਲੇ ਉਹ ਭੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੪

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਆਹ ਦਾਤ ਮੰਗੀਏ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਇਹ ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ ਸਮਝੋ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਆਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਮਾਗਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਵੇ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੬

ਉਹਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ -

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ਅੰਗ- ੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ, ਭਾਵਨਾ ਦੀ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਰਨ, ਘਾਟ ਸਾਡੇ 'ਚ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ ਚੂਕ ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੁਕ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਬਾਂਸ 'ਚ ਫੁਕ ਮਾਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਸਰੀ 'ਚ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ 'ਚ, ਭਰੋਸੇ 'ਚ, ਭਰੋਸਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹੀ ਬੇੜੇ ਪਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਸੁ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ॥
ਤਤੁ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੫

ਫੇਰ ਤੱਤੂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸਨਾ ਖੈ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖੈਰ ਪਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਗਫਲਤ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਸੋ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸਫਲ ਸੁਗੰਧਿਤ ਜੀਵਨ (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥
ਨੀਚ ਰੂਖ ਤੇ ਉਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੮੬

ਪਾਵਨ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬ੍ਰਿਖ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਹੇਂ ਮਾਧੋ! ਤੂੰ ਚੰਦਨ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਨਿਮਾਣਾ ਇਰੰਡ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਸੋਹਣੀ ਮਿੱਠੀ ਵਾਸਨਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਸਚਖੰਡ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੀ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ (sign & symbol) ਚਿੰਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਕਲਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੰਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦਨ ਰੂਪੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਖੁਸ਼ਬੋ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਵਿਚੋਂ ਰਸ, ਅਨੰਦ ਖੇੜਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਸ਼ੈਅ ਉਸ ਸੁਗੰਧਿਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨੂੰ ਛੋਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ਬੋਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੜ੍ਹੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਘਾਹ ਆਦਿਕ ਵੀ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਬਾਂਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੌਗਿਰਦਾ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਨੇੜਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚੋਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ ॥
ਓਇ ਭੀ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇ ਰਹੇ ਬਸੇ ਜੁ ਚੰਦਨ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨੂੰ ਭੁੰਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਨਾਲ ਜੀ

ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੱਲ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭਿਖਾਰੀ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵੰਡਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਤੁ ਤਤੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੋਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਥੇ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ਬੋ ਭਾਸਦੀ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਬਦਬੂ ਵੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮਾੜਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਦਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਹੈ ਤੇ ਆਸੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੂਪੀ ਦੁਰਗੰਧ ਵੀ ਹੈ। ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਇਹ ਸਭ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ (ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ), ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ (ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ) ਇਤਿਆਦਿਕ ਦੁਰਗੰਧ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਦੁਰਗੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਨਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤਕ ਇਹ ਦੁਰਗੰਧੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈ ਕੇ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਦੁਰਗੰਧ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-

ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੮੧

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ
ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੭੬

'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥' ਦੇ
ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਨਾਲ ਇਕ
ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਗੰਧੀ ਬਿਨਾਂ
ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਪਾਤ, ਨਸਲ, ਲਿੰਗ ਭੇਦ ਤੋਂ
ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੯੯

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ 'ਉਜੜ ਜਾਉ ਤੇ ਵਸਦੇ ਰਹੋ'
ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਿਲੋਂ
ਤਨੋ, ਮਨੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੁੰਗਧਿਤ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਜੜ ਜਾਉ ਤੇ ਜੋ ਤਨ-ਮਨੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ
ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਵਸਦੇ ਰਹੋ' ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ।
ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਸ਼ੰਕਾ ਭਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਬਚਨ
ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਕਣੀ।
ਮਹਾਰਾਜ! ਸੁਗੰਧੀ ਜਿੰਨੀ ਫੈਲੇ ਓਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ; ਗੰਦਗੀ, ਬਦਬੂ
ਢੱਕਣੀ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਫੈਲਾਉਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਗੰਦਗੀ ਢਕੀ ਚੰਗੀ।
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲਾਈ ਹੈ ਤੇ
ਦੁਰਗੰਧ ਨੂੰ ਢਕਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਰੱਬ ਦੇ
ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਣਗੇ
ਉਥੇ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਚੌਤਰਫੇ ਵਿਚ ਵੰਡਣਗੇ।
ਮਾੜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਰਹੇ ਚੰਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾੜੀਆਂ
ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਨਾ ਫੈਲਾ ਸਕਣ।

ਇਸ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ
ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੀ ਸੁਗੰਧ ਜਾਂ ਦੁਰਗੰਧ ਨਾਲ ਭਰੇ
ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਸਥੂਲ, ਸੁਗੰਧ
ਜਾਂ ਦੁਰਗੰਧ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ
ਖੁਸ਼ਬੋ ਜਾਂ ਬਦਬੋ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ
ਸਰੀਰਕ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅੰਦਰਲੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਰੱਖਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੨

ਫਿਰ ਇਕ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਨ ਨਾਲ
ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਆਪਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਜਿਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਪੁਜ ਕਰਾਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਪੂਜਣਯੋਗ
ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਵੈਸ਼ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਐਸੀ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ

ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ

ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੩੪

ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਦੇ ਸਰੀਰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਮ
ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।
ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਭੌਤਿਕ ਹੀ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ
ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

ਅਪੁ ਤੇਜੁ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਆਕਾਸਾ ॥

ਐਸੀ ਰਹਤ ਰਹਉ ਹਰਿ ਪਾਸਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੭

ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਝਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ
ਵਿਚੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

1. ਧਰਤੀ ਦਾ ਗੁਣ ਧੀਰਜ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਧੀਰਜੁ ਏਕ ॥

ਜਿਉ ਬਸੁਧਾ ਕੋਉ ਖੋਦੈ ਕੋਉ ਚੰਦਨ ਲੇਪ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੨

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਧੀਰਜ
ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਦੁਖ-ਸੁਖ,
ਹਾਨ-ਲਾਭ, ਆਦਰ-ਨਿਰਾਦਰ 'ਚ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸਮ ਰਹਿਣਾ।
ਕੋਈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਦੇ,
ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਉਚੇ ਪਹਾੜ
ਉਸਰ ਜਾਣ ਜਾਂ ਡੁੰਘੇ ਤੋਂ ਡੁੰਘੇ ਟੋਏ ਪੁੱਟੇ ਜਾਣ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ
ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕਿ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਈਰਖਾਲੂ
ਨਾਲ ਵੀ ਕਦੇ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਧੀਰਜ ਤੋਂ
ਕੰਮ ਲਿਆ।

2. ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੁਣ - ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲਤਾ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲਾ ॥

ਜੈਸੇ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਜਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੨

ਪਾਣੀ ਦਾ ਇਕ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਭਾਂਡੇ
ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ
ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਮੈਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਧੋਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।
ਪਰ ਆਪ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹੇ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥
ਅੰਗ- ੯੩੮

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮਾਲਿ ॥
ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੭੬

ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗੁਹੁ ਕਰੈ ॥
ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਰੀਰੁ ॥
ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੨

ਬਾਣੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਇੰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ-

ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰ ਸੰਨਿਆਸਾ॥
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਭੈ ਕਰ ਸਮਝਹੁ
ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ॥ ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਖੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਆਂ ਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੈਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਸਨ।

ਅਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਗੁਣ (ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ) - ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਅਸੀਮਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਮਨਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥
ਜੈਸੇ ਧਰ ਉਪਰਿ ਆਕਾਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੨

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਐਸਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ
ਕਰਮਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ॥ ਅੰਗ- ੬੭

ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ॥
ਬੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ ॥
ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ ਨ ਜਾਪੈ ਚੰਦੁ ॥
ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ ॥
ਬੇਦ ਪਾਠ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਸਭ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- ੭੯੧

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੩

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਦੂਰੀ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ-

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜ਼ੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਈਤ ਉਤ ਨਹੀ ਬੀਛੁੜੈ ਸੋ ਸੰਗੀ ਗਨੀਐ ॥
ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਜੋ ਨਿਮਖ ਮਹਿ ਸੋ ਅਲਪ ਸੁਖੁ ਭਨੀਐ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਅਪਿਆਉ ਦੇਇ ਕਛੁ ਉਨ ਨ ਹੋਈ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਮਾਲਤਾ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੭

'ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥' ਵਾਲੀ ਧਾਰਨਾ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਵੀ ਸਾਖੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਸਮਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਚਾਨਣ ਏਨਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਬਚਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਨਾ। ਆਪ ਜੀ ਐਸੇ ਗੁਰਵਾਕ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ -

ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਢਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਸਾਜਨਾ ਮਿਲਿ ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ॥
ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹੁ ਕੇਰੀ ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ ॥
ਪਹਿਰੇ ਪਟੰਬਰ ਕਰਿ ਅਡੰਬਰ ਆਪਣਾ ਪਿੜੁ ਮਲੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੭੬੬

ਜੀਵਨ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਤੱਤ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਲ, ਸੁਖੈਨ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀਡੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਲ

ਸੁਖੈਨ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਗਨਿ ਵਾਲਾ ਨਿੱਘ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਖ ॥

ਜੈਸੇ ਸੂਰ ਸਰਬ ਕਉ ਸੋਖ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਖੋਟੀ ਮੱਤ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਗਨਕਾ ਦਾ ਉਧਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ -

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਚਾਣਚੱਕ ਗਨਿਕਾ ਵਾੜੇ ਆਇ ਖਲੋਤਾ।

ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖਿ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਹਥਹੁੰ ਉਸਨੇ ਦਿਤੇਨੁ ਤੋਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੨੧

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਖੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਪਸੀਜ ਕੇ, ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੇ ਕਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸੰਤਸੰਗਿ ਨਿੰਦਕੁ ਭੀ ਤਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੯

ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥

ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੯੬

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੩

ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ, ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੦

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮਤਿ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਇਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜੋ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ/ਸੋਭਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਉਹ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਿਆ। ਸਿੰਧ, ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਤਰਾਈ ਅਤੇ ਰੋਪੜ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਪਿਆ। ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਾਹੇ ਪਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਉਠ ਕੇ ਦਸਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਤਨੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ, ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਭੂਮੀਏ ਚੋਰ, ਲੱਖੂ ਧਾੜਵੀ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਤੋਂ ਭਾਈ ਭੂਮੀਆ ਤੇ ਭਾਈ ਸੱਜਣ, ਭਾਈ ਲੱਖੂ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਉਹਨਾਂ ਮਨਮਤੀਆਂ, ਕੁਰਾਹੀਆਂ ਤੇ

ਵੀ ਵਰਸਦੀ ਤੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ, ਚੋਰੀਆਂ, ਡਾਕੇ ਧਾੜਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

ਹਵਾ ਵਾਲੀ ਸਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ - (ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੈ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਮਾਨਿ ॥

ਜੈਸੇ ਰਾਜ ਰੰਕ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤੁਲਿ ਪਵਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੨

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਮਾਨ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਤੱਕਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਰਾਜੇ ਤੇ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਲਕਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਰਸੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੩

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਆਇਆ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ ਪਰ ਉਥੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥

ਅੰਗ- ੪੨੩

ਇਕ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ ਪਕੜੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖੀ। ਆਪ ਜੀ ਅਕਸਰ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਕਰਦੇ -

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥

ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ

ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਸਰਾ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੱਕਿਆ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਆਏ। ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੀ ਵੰਡੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਰੂਪੀ ਜੋ ਗੁਣ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਝਲਕਦੇ ਸਨ -

ਅਪੁ ਤੇਜੁ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਆਕਾਸਾ ॥

ਐਸੀ ਰਹਤ ਰਹਉ ਹਰਿ ਪਾਸਾ ॥
 ਕਹੈ ਕਬੀਰ ਨਿਰੰਜਨ ਧਿਆਵਉ ॥
 ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਉ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵਉ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੭

ਐਸੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਐਸੇ ਘਰਿ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਗਨ -

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਗਨ ਸੀ। ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਸਮੇਂ ਕਾਪੀ ਤੇ ਜਗਤ ਜੂਠ ਅੱਖਰ ਨਾ ਲਿਖਣਾ, ਜੁਆਨੀ 'ਚ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ, ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਰਹਿਣਾ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ - ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਤੇ 'ਸੁਹਾਗਣ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗਣ ਮਿਲੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਰਹਿਮਤ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਚਨ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਹੁਣ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਕਮਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੋਹਾਗਣ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ।

ਪਿਆਰ ਕੇ ਸਾਗਰ - ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ, ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਚੁਕੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਬਚਨ ਕਹੇ ਕਿ ਆਪ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਕਾ ਸਾਗਰ ਹੈ, ਔਰ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਥ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੀ ਸੋਭਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਰਹਿਮਤ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬਸਰ ਕੀਤੀ।

ਸਿੰਧ ਵਿਚ, ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਫੌਜ ਵਿਚ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ, ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਫਾਰਮਿੰਗ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ

ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕਾ, ਅਜਿਹੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ।

ਆਪੁ ਛਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਏ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੦

ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ/ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੂ.ਪੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋਜੇ ਰੱਖਣੇ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਭੋਜਨ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਣਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਜੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਹੁੰਦੇ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਾਹੜਮਾਜਰਾ ਨਗਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਨੂੰ ਨਮਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਭੁਚਾਲਾਂ 'ਚ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਾਹਤ ਭੇਜੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਸਤਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ/ਕਾਪੀਆਂ, ਵਰਦੀਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਫੇਦੀ ਆਦਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦੇਣੀ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਤਰਜਮਾਨੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਆਗ ਇਤਨਾ ਸੀ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੈ

ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਕੋਈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੮੩

ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਨਿੰਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਾਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਿਜੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ। ਇਸ ਬਚਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ - ਜੁਲਾਈ 1986 ਈ. ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੰਡੀ

ਏਰੀਏ ਘਾੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਪਿਆਰਿਆ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। 'ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥' (ਅੰਗ-450) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਲਗਾਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣੀ। ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਕੁੰਭ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਚੌਗਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤਕ ਫੈਲੀ। ਖੁਸ਼ਬੋ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਭੌਰੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। 24 ਘੰਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਐਤਵਾਰ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਾਇਆ ਕਲਪ ਹੋਈ। ਪਛੜੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਚਨਬੱਧਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਆਦਿਕ ਮਾੜੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਫੈਲ ਕੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ। ਸੰਸਥਾ 'ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਸਭ ਕੁਝ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਤੋਰਿਆ। **'ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਖ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥'**(ਅੰਗ-1375) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਹੋਈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਿਆ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ੈਡ ਬਣੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ। ਵਾਜਬ ਫੀਸਾਂ ਤੇ ਮਿਆਰੀ ਵਿਦਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ। ਸਰੀਰਕ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ, ਫਰੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ, ਫਰੀ ਕੈਂਸਰ ਚੈਕਅੱਪ ਇਤਿਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੋਰ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ

ਹਾਂ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਚੌਗਿਰਦਾ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ, ਖੁਸ਼ਬੋਆਂ ਵੰਡਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਭਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੩੨੦

ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੀ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ)

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ-ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-43)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਜਾ ਵੜੇ ਵੱਸੋਂ ਵਿਚ। ਇਕ ਘਰ ਅੱਗੇ ਗਏ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਤੱਕ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ "ਆਓ ਭਲੇ ਜੀਓ, ਇਹ ਘਰ ਆਪਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰੋ, ਰਾਤ ਆਰਾਮ ਪਾਓ, ਜੇ ਕੁਛ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਖਾਓ ਪੀਓ, ਥਕੇਵਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਅੱਗੇ ਟੁਰ ਪੈਣਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਬੀ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਪਰ ਬੁਝੇ ਚਿੱਤ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਠੱਗਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਠੱਗ ਨੂੰ ਵੱਖ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਆਖਣ ਲੱਗੇ -

"ਜੇਤ ਲਿਲਾਰ ਬੜੀ ਇਹ ਕੇ ਧਨ ਹੈ

ਬਹੁੰ ਪਾਸ ਚਲਯੋ ਕਿਹ ਥਾਈਂ।

ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਨਾ ਦੁਰਾਵਹੁ ਸੋ ਹਮ ਭੋਰ ਬਈ ਧਨ ਲੇਹਿ ਬਟਾਈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਇਉਂ ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾ ਕੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਢੋਕਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਤਰਕੀਬਾਂ ਸੋਚਣ ਬਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਤ ਜਦ ਸੌਂ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਐਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਲੱਤੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਸਾਂ, ਪਰੰਤੂ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਭਾਵੀ ਐਸੀ ਵਰਤੀ ਕਿ ਉਹ ਪੈਂਦੇ ਸਾਰ ਘੂਕ ਸੌਂ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਉਹ ਬੀ ਸੌਂ ਗਏ। ਸੁੱਤੇ ਐਸੇ ਕਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ ਤੱਕੇ ਬਸਤੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਗ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹੀ। ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛ ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਤੜਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਖੂਹ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਤੇ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ, ਸਾਰੇ ਸੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਟੁਰ ਪਏ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਸੀ ਨੀਂਦ ਵਾਪਰੀ? ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ - ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਇਹ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਪਾਈ ਨੀਂਦ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਰਾਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰੀ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਜਾਗਣਾ ਤਾਂ ਸਾਂਈਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਹਾਵੀ ਨੀਂਦ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਪਾਪ ਲਈ ਜਾਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਥਕੇਵੇਂ ਵਿਚ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛ ਪੰਧ ਲੰਘ ਗਏ ਤਾਂ ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹੀ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜੁੜੇ,

ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਆਪ ਟਿਕੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਲ ਮਤਾ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੰਡ ਦੇਹ। ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਗੇ ਹੋ ਮੈਂ ਬੀ ਰਾਤ ਦਾ ਪਿਆ ਹੁਣ ਜਾਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੁਸਾਫਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸੁੱਤੇ ਪਿਆਂ ਹੀ ਟੁਰ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਤ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਦਬਵੀਂ ਨੀਂਦ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਭੰਗ ਪਿਲਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਾਫਰ ਕੋਈ ਸਿਹਰੀ ਸਨ।

ਪਰ ਦੂਜੇ ਠੱਗ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਤਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਐਸਾ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ ਲੁਕਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁ ਨਾ ਪਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝਗੜਾ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਮੰਗਣ, ਉਹ ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਕਹਿਣ -

ਹਾਥ ਲਗਯੋ ਬਹੁਤੇ ਧਨ ਤੋਕਹੁ,

ਲਾਲਚ ਧਾਰ ਕੇ ਲੀਨ ਛਪਾਈ।

ਸੋ ਨਹਿ ਛੋਡਹਿ ਕੈਸੇ ਕਰੋ,

ਤੁਮ ਪਾਸ ਹਮਾਰੇ ਤੇ ਲੇਤ ਸਦਾਈ।

ਕਿਉਂ ਅਬ ਤੂਸ਼ਨ ਬੈਠ ਰਹਾਂ?

ਸਭ ਕਾਢਿ ਨਿਕੇਤ ਤੇ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤਦ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਠੱਗ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚਾਈ, ਇਸ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮੰਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਪਏ ਤੇ ਲੱਗੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੋਜ ਲੱਭਣਾ। ਜਦ ਖੋਜ ਲੱਭ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ ਜੁਆਨ ਖੋਜ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਭੱਜ ਪਏ। ਕੁਛ ਕੋਹਾਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲੇ।

ਜਦ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੋ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ?

ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਜਗਤ ਤਾਰਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ। ਮਰਦਾਨੇ ਕੁਛ ਭਿਆਨਕ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਵਲ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਭੈ ਖਾਧਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਇਹ ਬਟਮਾਰ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦੇਈਏ ਤੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁੱਟੇ। ਮੇਰਾ ਰਬਾਬ ਹੈ, ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸੁਰਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੀ ਸਦਕੇ

ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਗਰੋਂ ਲਾਹੀਏ।

ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਵੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ! ਸਾਨੂੰ ਠੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਠੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ ਜਿਸ ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਠੱਗ ਲਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਬੀ ਆਇਆ ਜਾਣ।

ਮਰਦਾਨਾ ਚੰਗਾ ਸਤਿਸੰਗੀ ਪੁਰਖ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਧੀਰਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅਰਸ਼ੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਸੀ। ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਛ ਧੀਰਜ ਆ ਤਾਂ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਦਿਲ ਕਾਹਲਾ ਪਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਖੜੋ ਬੀ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆਧਾਰ ਹੋ ਖਲੋਤੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਬੀ ਜ਼ਰਾ ਅਗੇਰੇ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਵਾਰ ਆ ਖਲੋਤਾ।

ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕੁਛ ਵੱਧ ਘੱਟ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਨੇੜੇ ਆਏ ਕੁਛ ਹੋਰਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਜਦ ਕੋਲ ਆ ਖਲੋਤੇ ਤਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਤਬਿ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣੇ ਨਾਲ ਸਭ ਆਇ ਅੰਦਰਹੁ ਨਿਬਲ ਭਏ।'

ਜਦ ਉਹ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅਸੀਂ ਮਾਰਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਪਿਛੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਠੱਗ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਧਨਵਾਨ ਹੋ, ਰਾਤ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਖਿਸਕ ਆਏ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪਾਸ ਹੈ ਲੁੱਟ ਲੈਣਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕੁਛ ਬੋਲਣ ਵੱਲ ਉਮਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਦਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਅਹਿੱਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਠੱਗਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ - ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਨੇ, ਮਾਰੋ, ਜੀਉ ਸਦਕੇ ਮਾਰੋ, ਪਰ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਜੇ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੱਟ ਨਾ ਜਾਇਆ ਜੇ। ਇਹ ਬਨ ਹੈ, ਕਾਠ ਬਹੁਤ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਗਨੀ ਦਾ ਦਾਗ ਦੇ ਕੇ ਜਾਇਆ ਜੇ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਣ। ਤੁਸਾਂ ਲਈ ਵੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਸਾਰਾ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ, ਕੋਈ ਸੁੰਹ ਸੁਰਾਗ ਨਾ ਲਗ ਸਕੇਗਾ।

ਤਦ ਇਕ ਠੱਗ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਦਾਗ ਦਿਓ ਸੂ। ਕੌਣ ਪਿੱਟਣੇ ਕਰੇ? ਸ਼ਸਤ੍ਰਹੀਨ ਹੈ, ਆਓ ਮਾਰੋ, ਕਰੇ ਦੂਰ, ਕੌਣ ਅੱਗਾਂ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰੇ ਤੇ ਦਾਗ ਦਿੰਦਾ ਫਿਰੇ।

ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਠੱਗ ਨੇ ਠਿਠੰਬਰ ਕੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਨੇ ਐਸੀ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਧੀ ਜੋ ਅੱਜ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋਚ ਤਾਂ ਲਓ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਰ ਲਓ। ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਸਭ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੀ ਘਾਬਰ ਕੇ ਤੇ ਜੀ ਭਿਆਣਾ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨ ਨੂੰ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਮਾਰੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹਾਇ ਨਾ ਮਰੀਏ' ਦੇ ਜਤਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਹੱਸ ਕੇ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲਦਾ ਡਰਦਾ, ਝਕਦਾ ਝਿਜਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੁਣ ਲਓ। ਨਾਲੇ ਜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾੜ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਖੋਜ ਮੂਲੋਂ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਜੇ ਸੋਚੀਏ ਕਿ ਇਹ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਚਲੋ ਅੱਗ ਕਿਤੋਂ ਲੈ ਆਵੀਏ ਦੇ ਜਣੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੋ।

ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਇਹ ਪੁਰਖ ਇਕ ਮਰ ਗਏ ਦਾ ਭੋਰ (ਰੂਹ) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੱਗ ਲਿਆਏ ਹੋ। ਇਹ ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਲ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਇਸ ਨੇ ਜੋ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਨਰਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਛੁਤਾਵੇ, ਹਾਵੇ ਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ, ਪਰ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣੇ, ਅੰਧਕਾਰ ਤੇ ਨੰਗ ਤੇ ਦੁੱਖ ਇਹ ਸਾਡੇ ਰੰਗ ਹਨ ਜੋ ਰੂਹ ਨੇ ਆਪ ਕਮਾਏ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਇਹ ਹੁਣ ਭੋਗੇਗਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਰਾਮ ਗਣ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਜਮਗਣ ਹਾਂ, ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਥੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ।

ਰਾਮਗਣ - ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਥਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੈਂ ਦੇਣਾ ਥਾਂ ਪਰ ਜਿਸ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਉ ਤੁਮ ਮਾਰਣ ਆਏ ਹੋ, ਤਿਸਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਸ ਕੀ ਚਿਖਾ ਕਾ ਧੂਆਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਬੈਕੁੰਠ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਹੈ।

ਠੱਗ - ਹੈਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਉਣ ਹੈ?

ਰਾਮਗਣ - ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਿਸਤਾਰਣ ਆਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਠੱਗ ਘਬਰਾਏ ਤੇ ਉਠ ਨੱਠੇ, ਭੱਜ ਕੇ ਸਾਥੀਆਂ ਪਾਸ ਆਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਧਾ ਕੇ ਢਹਿ ਪਏ - ਹੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ! ਅਸਾਂ ਨੂੰ

ਰਖ ਲੈ।

ਬਾਕੀ ਦੇ ਠੱਗ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਦੇਖ ਕੇ ਅਚਰਜ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਕਿਥੇ ਗਵਾ ਆਏ ਹੋ?

ਚਿਖਾ ਤੋਂ ਆਯਾ ਇਕ ਠੱਗ-ਸੱਜਣੋਂ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਮਿਲੂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਡਾ ਕੀ ਬਣੂੰ?

ਪਹਿਲਾ ਠੱਗ - ਕੀਕੂੰ? ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣਾਓ?

ਤਦ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਜੋ ਡਿੱਠੀ ਸੀ, ਆਖ ਸੁਣਾਈ। ਵਿਥਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਘਾਬਰੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ -

ਨਿੰਦ ਜੀਵਕਾ ਹੁਤੀ ਹਮਾਰੀ।

ਮਾਰਹਿ ਜੀਵਨ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰੀ।

ਤੁਮ ਸਮਰੱਥ ਸੰਤ ਸੁਖਦਾਈ।

ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਨ ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਦ ਦੇ ਉਹ ਗਏ ਸਨ, ਇਕ ਅਹਿੱਲ ਪਰਬਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜੇ ਸਨ। ਨਜ਼ਰ ਮਾਨੋਂ ਗੱਡ ਰਹੀ ਸੀ, ਚਿਹਰਾ ਕਿਸੇ ਤੇਜ਼ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੈਣ ਬੀ ਮਾਨੋਂ ਝਮਕ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਹੇ, ਸੁਆਸ ਦਾ ਬੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਇਹ ਰੰਗ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਦਾ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਪਰ ਸਹਿਮਿਆਂ ਖੜਾ ਸੀ। ਠੱਗਾਂ ਪਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਭੈ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਰ, ਬਿਨੈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਪਟ ਰਹੇ ਸਨ, ਨਜ਼ਰ ਟਕ-ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਰੋਅਬ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਦਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੈਸਾ ਅਦਭੁਤ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਰਨ ਆਏ ਸਨ, ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਰਹੇ ਤੇ ਤਰਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਨਾ ਪਹਿਲੋਂ ਡਰੇ ਤੇ ਨਾ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਪਸੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਆਏ ਹਨ। ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਰ ਤੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਇਧਰ ਉਧਰ ਝਰ-ਝਰ ਕੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਬਿਨੈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

ਬਖਸ਼ਹੁ ਬੜੇ ਕਰੇ ਅਪਰਾਧੂ॥

ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੈ ਜਗ ਸਾਧੂ॥

"ਚਲਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਬਹੋਰੀ"

ਬਿਨਤੀ ਸਰਬ ਕਰੈ ਕਰ ਜੋਰੀ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਠੱਗ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਕ ਵੇਰੀ ਪਿੰਡ ਫੇਰ ਚੱਲੋ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਮਾਰਨ ਲੁੱਟਣ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਓ। ਅਸੀਂ

ਬੜੇ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਤੇ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਉਬਰ ਸਕਦੇ। ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਸਾਧ ਸੰਤ ਅਸਾਂ ਵੇਖੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੁੱਟੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮਿਲੇ ਹੋ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਡੋਂ ਨੂੰ ਮੇਹਲੇਪਾਰ ਬਰਖਾ ਹੀ ਠੀਕ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗਿਰਾਂ ਚੱਲੋ; ਕੁਛ ਦਿਨ ਰਹੋ ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਤਾਰੋ।

ਇਹ ਬਿਨੈ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਉਹਨਾਂ ਵਲ ਤੱਕੇ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਨਰਮੀ ਤੇ ਪਸੀਜਨਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਫਿਰੇ ਤੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ - ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ ਅਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਚਰਨਾਂ ਅੱਗੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਠੱਗ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਆਪ ਕੁਛ ਚਿਰ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਪਰਤ ਪਏ ਜਗਤਾਰਕ ਜੀ।

ਦੀਨ ਭਏ ਅਵਲੋਕਿ ਗੁਸਾਈ॥

ਹਟੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਕਿਸ਼ ਤਿਸ ਥਾਈਂ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਮਰਦਾਨਾ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੀ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ? ਮਾਰਨ ਆਏ ਸਨ ਏਹ, ਆਪ ਬੀ ਅੱਗੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਪਏ ਸਾਓ ਮਰਨ ਨੂੰ। ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰੇ ਅਸੀਂ ਦਿਖਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੱਕ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਆਪ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮੈਂ ਕੁਛ ਨਾ ਕਿਹਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਇਹ ਬੜੇ ਬਿਕਰਾਲ ਠੱਗ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਕਪੜੇ ਫੋਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਦ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਪੱਥਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਆਪ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਵਿਖਾਲਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਦ ਟਲ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਠੀਕ ਹੈ, ਬੜੇ ਬਿਕਰਾਲ ਸਨ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਕੀ ਦਿਖਲਾਉਣੀ ਸੀ, ਹਾਰ ਮੰਨੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਭਾਈ ਮਾਰ ਲਓ। ਹਾਰ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪਾ ਦੇਣੀ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਸਦਾ ਜਿੱਤ ਚੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਡਾਢਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵੇਖ! ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਹੈ! ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਣਥ ਆਪ ਖੜਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਟ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ ਛੁੱਟੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਦਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸਤੀ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਇਹ ਪਿੱਛੇ ਆ ਪਏ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ

ਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਤੇ ਆ ਬੈਠਾ ਤੇ ਅਸਾਂ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਦਾਹ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਜਦ ਅੱਗ ਦਾ ਪਤਾ ਪੁਛਿਓ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਰ ਚਿਖਾ ਤੇ ਜਾ ਪਈ। ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਨਰਕੀ ਜੀਵ ਦੇ ਅਘ ਓਘ ਮਿਟ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਦੂਤ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਆ ਗਏ ਤੇ ਇਹ ਕੌਤਕ ਗੁਪਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਠੱਗਾਂ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਸ ਪਿਆ ਤੇ ਐਉਂ ਦਿਸ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਾ ਕਰਤਬ ਹੈ ਨਾ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ, ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਦਾ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਦਾ ਕਿ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੌਤਕ ਰਚ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਮਹਾਨ ਪਾਪਾਂ ਕਰ ਕਰਕੇ ਕਠੋਰ ਹੋਏ ਦਿਲ ਭੈ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਭੀ ਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੱਚ ਹੈ, ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਕੌਤਕ ਹਮਾਤੜਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਨਾ ਵਰਤਦੇ। ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਸਾਧੂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ! ਤੇਰੇ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਬਾਲਕਾ ਹੈਂ, ਜਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਕਲਾ ਹੀ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੀ ਹਾਰ ਨੂੰ ਜੋ ਸਦਾ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਡੇ ਭੋਲੇਪਨ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ ਨੇ, ਮਾਰੋ, ਜੀ ਸਦਕੇ ਮਾਰੋ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਝਰਨਾਟ ਛਿੜੀ ਦਰਦ ਦੀ ਕਿ ਹੈਂ 'ਮੇਰੇ ਕੂਲੇ-ਕੂਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਕੀਹ ਆਖ ਦਿਤਾ ਹੈ' ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ; ਇਹ ਜੋ ਹਾਰ ਆਪ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮਗਰ ਅਰਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਹਿੱਲ ਖਲੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲੇ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ, ਸਗੋਂ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰਾਵੇਗਾ ਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰੇਗਾ। ਭਲਾ ਅੱਜ ਤਾਂ ਦਸ ਦਿਓ ਇਹ ਕੌਤਕਹਾਰ ਓਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ? ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ ਨਾ ਉਹ ਜੋ ਕੋਈ ਕਲਾ ਧਾਰ ਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਚੋਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਦੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਛੱਡੋ ਆਪਣੇ ਮਿਰਾਸੀ ਨੂੰ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ। ਇਹ ਸੁਣਦਿਆਂ ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ਗਲੇ ਤੋਂ ਮਾਝ ਦੀ ਕਲੇਜਾ ਥਰਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਨਿਕਲੀ -

ਹਮ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਕਾ ਰਾਇਆ ॥
 ਮੇ ਰਵਦਿ ਬਾਦਿਸਾਹਾ ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇ ॥
 ਏਕ ਤੂਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ ॥ ੧ ॥ ਮਃ ੧ ॥
 ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ ਨਰਾ ॥ ਨ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕਾ ਧਰਾ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ ॥ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੨ ॥
 ਮਃ ੧ ॥
 ਨ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ ॥ ਨ ਸਪਤ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰਿ ਕੁਈ ॥ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੩ ॥

॥ ਮਃ ੧ ॥
 ਨ ਸੂਰ ਸਸਿ ਮੰਡਲੋ ॥ ਨ ਸਪਤ ਦੀਪ ਨਹ ਜਲੋ ॥
 ਅੰਨ ਪਉਣ ਥਿਰੁ ਨ ਕੁਈ ॥ ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੪ ॥
 ਮਃ ੧ ॥
 ਨ ਰਿਜਕੁ ਦਸਤ ਆ ਕਸੇ ॥ ਹਮਾ ਰਾ ਏਕੁ ਆਸ ਵਸੇ ॥
 ਅਸਤਿ ਏਕੁ ਦਿਗਰ ਕੁਈ ॥ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੫ ॥
 ਮਃ ੧ ॥
 ਪਰੰਦਏ ਨ ਗਿਰਾਹ ਜਰ ॥ ਦਰਖਤ ਆਬ ਆਸ ਕਰ ॥
 ਦਿਹੰਦ ਸੁਈ ॥ ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ ॥ ੬ ॥
 ਮਃ ੧ ॥
 ਨਾਨਕ ਲਿਲਾਰਿ ਲਿਖਿਆ ਸੋਇ ॥ ਮੋਟਿ ਨ ਸਾਕੈ ਕੋਇ ॥
 ਕਲਾ ਧਰੈ ਹਿਰੈ ਸੁਈ ॥ ਏਕੁ ਤੁਈ ਏਕੁ ਤੁਈ ॥ ੭ ॥
 ਅੰਗ - ੧੪੪

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਂਵਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਰਦਾਨਾ ਨਾਲੇ ਰਬਾਬ ਦੀਆ ਸੁਰਾਂ ਛੇੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਤ੍ਰਪ-ਤ੍ਰਪ ਹੰਤੂ ਕੇਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਲਾਂ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਤੜਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਨਾ ਦਿੱਸਣ ਕਰਕੇ ਸੋਚਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਕਲ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਹੋਂਦ ਦੀਆਂ ਝਰਨਾਟਾਂ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਛਿੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ 'ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ' ਪਰਤੱਖ ਪਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਿਆ, ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਬੋਲੇ, ਚਲ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੰਗ।

ਮਰਦਾਨਾ - ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ! ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੇ ਸਿਦਕ ਦੇ! ਚੱਲੋ, ਪਰ ਗਿਆਂ ਤੇ ਜੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਤੇ ਫਸ ਨਾ ਜਾਈਏ?

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਓ ਕਿ ਰੱਖਣਹਾਰ ਨੇ ਕੀਕੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਫਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਸੌਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰੋਜਨ ਹੈ ਮਾਲਕ ਦਾ, ਸੋ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ? ਕਾਠ ਦੀਆਂ ਪੁਤਲੀਆਂ, ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਖਿਲਾਵਣਹਾਰ ਜਾਣੇ ਆਪਣੇ ਪਰੋਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਸਦਾ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਰਹੀਏ ਤੇ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਆਪ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਟੁਰ ਪਏ ਤੇ ਮਗਰੇ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਟੁਰ ਪਿਆ।

'ਚਲਦਾ....!'

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-49)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩

ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਹ ਗੋਵਿੰਦੁ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਗੁਣੀ=ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਧਾਨੁ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਇ=ਜਾਂਦਾ।

ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਨ ਪਾਈਐ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥

ਕਥਨੀ=ਕਥਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਬਦਨੀ=ਕਵਿਸ਼ਰ ਬਣ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਵਾ: ਬਦਨੀ=ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਥਨੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨੀ=ਕਥਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਤਰ=ਜਦ ਹਉਮੈ=ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਵਿਚੋਂ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਦ ਪਾਈਦਾ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਸਦ ਭੈ ਰਚੈ

ਆਪਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਆਇ=ਆ ਕੇ ਮਨ 'ਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਕੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਕੋਇ=ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੂਝੈ=ਬੁੱਝਦਾ, ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਖੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ=ਬਿਨਾਂ ਬੁੱਝਿਆਂ ਵਾ: ਬਿਨਾਂ ਸਮਝਿਆਂ ਜੋ ਨਿੱਤ, ਨਮਿੱਤ ਕਰਮ ਕਮਾਉਣੇ=ਕਮਾਉਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਬੇਅਰਥ ਖੋਇ=ਗਵਾਵਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖੋਣਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਮਾਉਣ ਨਾਲ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਚਾਖਿਆ ਤਿਨੀ ਸਾਦੁ ਪਾਇਆ

ਬਿਨੁ ਚਾਖੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ॥

ਜਿਨੀ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਰਸ ਨੂੰ ਚਾਖਿਆ=ਚੱਖਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੀ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਉਸ ਦੇ ਸਾਦੁ=ਸੁਆਦ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਰਸ ਚਾਖੇ=ਚੱਖਿਆਂ ਜੀਵ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਚਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਕਹਣਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਰੇ ਕਛੁ=ਕੁਝ ਕਹਣਾ=ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਇ=ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਕਾਂਤਾ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਾ: ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਪਾਤਾਲ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਐਸਾ ਇਹ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਪੀਵਤ ਹੁ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ

ਪੂਰੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ॥੨॥

ਜੇ ਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੀਣ ਸਾਰ ਹੂ=ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ=ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਭਇਆ=ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਮਾਇ=ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਦੇਇ ਤ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ ਕਰਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇਕਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਣ, ਤ=ਤਦ ਹੀ ਨਾਮ ਪਾਈਐ=ਪਾ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਿਛੁ=ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਣਾ=ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਦੇਵਣ ਵਾਲੇ ਕੈ ਹਥਿ ਦਾਤਿ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਪਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ ਦੇਵਣ ਵਾਲੇ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਾਤ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਵਾ: ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪਾਇ=ਪਾ ਸਕੀਦੀ ਹੈ।

ਜੇਹਾ ਕੀਤੇਨੁ ਤੇਹਾ ਹੋਆ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ॥੩॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇਹਾ=ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਕੀਤੇਨੁ=ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੇਹਾ=ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਉਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਆ=ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਹੇ=ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਏ=ਕਮਾਉਣਗੇ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਵੀ ਜੀਵ ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ, ਕਨਿਸ਼ਟ ਕਰਮ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ, ਕਨਿਸ਼ਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਿਰਮਲੁ ਨ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਤ, ਸਤ ਤੇ ਸੰਜਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਤ ਕਮਾਉਣਾ, ਸਤ ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖ ਕੇ ਸੰਜਮ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ ਜੋ ਵੀ ਸਾਧਨ ਜੀਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਫਲੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਦੁਆਰਾ ਮਲੀਨ ਮਨ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲੁ=ਉਜਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ॥

ਪੂਰੇ ਉਤਮ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਹੀ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਬਦਿ=ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਹਜੇ ਹੀ ਰੰਗਿ ਵਰਤਦਾ
ਹਰਿ ਗੁਣ ਪਾਵੈ ਸੋਇ॥੪॥੧੭॥੫੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੇਰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸਹਜੇ=ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰਿ ਗੁਣ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩
ਕਾਂਇਆ ਸਾਧੈ ਉਰਧ ਤਪੁ ਕਰੈ
ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਨ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਂਇਆ=ਦੇਹ ਨੂੰ, ਸਾਧੈ=ਸਾਧਦੇ ਹਨ। ਵਾ: ਕਾਂਇਆ=ਸਰੀਰ ਸਾਧੈ=ਸਾਧਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਰਧ=ਉਲਟਾ ਲਮਕ ਕੇ ਭਾਵ ਬਾਹਾਂ ਉਪਰ ਕਰ ਕੇ ਤਪੁ=ਤਪੱਸਿਆ ਕਰੈ=ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫੇਰ ਵੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਹੁ=ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ=ਹੰਗਤਾ ਨ=ਨਹੀਂ ਜਾਇ=ਜਾਂਦੀ।

ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਜੇ ਕਰੇ ਨਾਮੁ ਨ ਕਬ ਹੀ ਪਾਇ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ=ਆਤਮਾ ਸਬੰਧੀ ਕਰਮ ਵਾ: ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਆਦਿ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਕਬ=ਕਦੇ ਹੀ=ਵੀ ਨਾਮ ਨ=ਨਹੀਂ ਪਾਇ=ਪਾ ਸਕਦਾ।

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ

ਜੀਵ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰੈ=ਮਰਨਾ ਕਰੇ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰਿ ਨਾਮੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਆਇ=ਆ ਕੇ ਵਸੈ=ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣਿ ਮਨ ਮੇਰੇ ਭਜੁ ਸਤਗੁਰੁ ਸਰਣਾ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਸਾਡੀ ਗੱਲ (ਸਿੱਖਿਆ) ਸੁਣ ਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਣ ਗ੍ਰਹਿ ਕਰ ਵਾ: ਸਾਰੇ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਣ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਭਜੁ=ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।

ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੀ ਛੁਟੀਐ

ਬਿਖੁ ਭਵਜਲੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰੁ ਤਰਣਾ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਰਸਾਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਮਾਂ, ਬੰਧਨਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਛੁਟੀਐ=ਛੁੱਟੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਇਸ ਬਿਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰੀਦਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਖੁ=ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਹੈ।

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸਭਾ ਧਾਤੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਵਿਕਾਰੁ॥

ਜੋ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ=ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ (ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ) ਵਾਲੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਇਹ ਸਭ=ਸਾਰੀ ਧਾਤੁ=ਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਜੋ ਦੂਜਾ ਭਾਉ=ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਵਿਕਾਰ=ਖੋਟੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਡਿਤੁ ਪੜੈ ਬੰਧਨ ਮੋਹ ਬਾਧਾ
ਨਹ ਬੁਝੈ ਬਿਖਿਆ ਪਿਆਰਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਪੰਡਿਤ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਭੀ ਪੜੈ=ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬੁਝੈ=ਸਮਝਦਾ ਨਹਿ=ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਿਖ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਿਆਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁਟੈ
ਚਉਥੈ ਪਦਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ॥੨॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ ਯੋਗ, ਗਿਆਤਾ ਗਿਆਨ ਯੋਗ, ਪ੍ਰਮਾਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯ, ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ ਆਦਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ (ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ) ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਉਥੈ ਪਦਿ=ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਾ: ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 ਤੇ)

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਜਦੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਗੋਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗੋਲ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਉਹ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਪ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਕੇ ਸੁਲਝਾ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਧੀਰਜ ਨਾਲ, ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ੀਲਵੰਤ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਸੈ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਕਾਹਲੇ ਪੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਹਿਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ, ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਜਾਗਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਭਰੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਹੀ ਦੇਣਗੇ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਠੀਕ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ ਅਸੀਂ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਤਿੰਨ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਰਸਾਉ

ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਹੋਵੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਮਨ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪਿਆਰਾ ਬੋਲ ਕੇ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਦਰਸਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਕ ਪਤੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਚੰਗਾ ਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀਏ, ਪਿਆਰ ਦਰਸਾਈਏ।

ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਬੱਚਾ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਤੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਹੁਣ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਪਤਨੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਸਾਡੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਤਨੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਪਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਆਰਥੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੁਰੇ-ਬੁਰੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੋਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਵ ਉਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਚੁਪ ਚਪੀਤੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਪਾਸੇ ਮਾਰੇਗਾ ਬੇਅਰਾਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੌਂ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਬੱਚੇ ਦਾ ਹਾਜ਼ਮਾ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੱਚਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਗਲਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਾ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਭੋਲੇ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਕੋਈ ਸੌਖੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਬਚਨ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਸੌਖਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਮਨ ਰਾਹੀਂ ਬੋਲ ਕੇ ਪਿਆਰ ਜਤਾ ਕੇ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਨਖੇਧੀ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮੇਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਲੋੜ ਹੈ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਵੋਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕਥਨੀ, ਕਰਨੀ, ਸੋਚਣੀ ਸਾਰੀ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਮਨ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਕਰਨੀ ਕਦੀ ਵੀ

ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਕਾਰੋ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਓ। ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਖੇਧੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਰਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਰਮਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਬਹੁਤ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਤ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਭਰੋਸੇ ਮੰਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ, ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਨਿਰਭਰਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹੋ।

ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਨਿਕਾਰਤਮਕ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਢੂੰਡ ਲਈ ਤਜਰਬੇ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੇ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਮੋਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹ ਵਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜਿਹੜਾ ਮੋਤੀ ਉਹ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਲੱਭਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ, ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਉਹ ਗੋਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜ਼ਖਮ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਕੋੜਾ ਬੋਲ ਕਦੀ ਵੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੋੜਾ ਬੋਲ ਗੋਲੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਪਤਨੀ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ ਮੰਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਸੋਚੋ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਲੜੇ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲ ਕੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟਾਲੋ ਨਾ। ਬੋੜਾ ਸਹਿਜ ਰੱਖੋ। ਸੁਣੋ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਹੋ, ਮੈਂ ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਹੋ ਮੈਂ ਸਮਝਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਘੋਖਣ ਦਿਓ, ਉਹਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਿਓ ਉਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਸਮਰਥਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਨਾ ਹੀ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਗੱਲਬਾਤ ਹੀ ਕਰੋ। ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਨਿਰਾਸ਼ ਗੁੱਸੇ ਰਹੇ ਹੋਵੋ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਹੀ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਦਿਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ, ਗੁੱਸੇ ਹੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਪੂਰਾ ਤਾਲ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਦਿਓ। ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ, ਆਓ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣਾਂਗਾਂ। ਔਰਤ ਇਕ ਘਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਬਦਲ ਲਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਆਦਮੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨ, ਮਾਣ ਕਰਨ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਯੋਗ ਦਸਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ, ਗੱਲ ਬਾਤ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰੋ। ਮਨ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ, ਬੋਲ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਇਹ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਜਿਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੋ। ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਉਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੋ। ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋ ਕੇ ਅਕਰਮਕ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਸਿੱਖੋ ਜੀਵਨ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਸੁੰਗੜਨਾ ਨਹੀਂ, ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਓ, ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਫਸੋ। ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਦਿਓਗੇ ਓਨਾ ਹੀ ਵਧੇਗੇ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਧੋ, ਪਿਆਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 50 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਗੁਰ ਤੇ ਮਾਰਗੁ ਪਾਈਐ ਚੁਕੈ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗੁ=ਰਸਤਾ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਅਭਿਆਨ ਰੂਪੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਗੁਬਾਰੁ=ਅੰਧਕਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਤਾ ਉਧਰੈ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥

ਜੇ ਜੀਵ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਤੋਂ ਮਰੈ=ਮਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹੰਭਾਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ=ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮਿਲਿ ਰਹੈ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ॥੩॥

ਜੇ ਸਚੁ=ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਰਸਾਦੀ=ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜੀਵ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ 'ਚ ਮਿਲਿ=ਮਿਲਿਆ ਰਹੈ=ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹੁ ਮਨੁਆ ਅਤਿ ਸਬਲ ਹੈ ਛਡੇ ਨ ਕਿਤੈ ਉਪਾਇ॥

ਇਹ ਮਨ ਜੇ ਅਤਿ ਹੀ ਸਬਲ=ਬਲ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ

ਭਾਵ ਅਸੂਰੀ ਸੰਪਦਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਨ ਬਲਵਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਤੈ=ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਇ=ਯਤਨ ਕੀਤਿਆਂ ਵੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਗਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਛੱਡੇ=ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖੁ ਲਾਇਦਾ ਬਹੁਤੀ ਦੇਇ ਸਜਾਇ॥

ਇਹ ਮਨ ਜੀਵ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਭਾਇ=ਦਵੈਤ ਬਾਵ ਵਾ: ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦੁਖ ਲਾਇਦਾ=ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਜਮ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ=ਅਧਿਕ ਸਜਾਇ=ਸਜ਼ਾ ਦੇਇ=ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਲਗੇ ਸੇ ਉਬਰੇ

ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਗਵਾਇ॥੪॥੧੮॥੫੧

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੇ ਉਬਰੇ=ਉਹ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਬਦਿ=ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ=ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਗਵਾਇ=ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (13 ਅਕਤੂਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ-ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਕਤਿਕ - ਸੰਗਰਾਂਦ-17 ਅਕਤੂਬਰ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 1286100000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 14090 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
8. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
10. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
12. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
14. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੌਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ 1)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ 2)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ 3)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ 4)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ 5)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	30/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਰ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India

The Way to Establish Permanent Peace

(Late) Sant Teja Singh Ji

*Ik Onkar Satgur Prasad
Ik Onkar Satnam Karta Purkh
Nirbhao Nirvair Akal Moorat
Ajooni Saibhang Gurprasad
Jap
Ad Sach, Jugad Sach
Hai Bhee Sach
Nanak Hosi Bhee Sach.*

*ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਅੰਗ - 1*

There is but One all embracing and all powerful Divinity, who manifests Himself first in the shape of the Word, and then through the whole created universe.

He is the One-in-All and the All-in-One. He is the Eternal Reality and His home is also Eternal. He is the Creator and has the power of Independent self creation. (He can create everything by Himself.) He is above all fear, and above all enmity. He is a deathless Being, is Immortal and is free from birth and rebirth. He is self existent and the fountain-head of all the motive force in the universe. He can be realized through the Satguru (One who has realized the Divine within and has become God conscious).

Sayeth Nanak, O Searcher after Truth meditate on the Name, Waheguru, God the boundless Divine reality, the remover of the veil of ignorance from the human mind, who was true and self existent before creation, was true through all the ages (Yugas), is true now, and shall be true and self existent for all times to come.

Religion is a subjective research. It is as scientific, nay more exact in its realization as the objective research called science. The whole material world is the manifestation of the Eternal Divine. In other words the whole physical world is the physical frame of God. The scientific research deals with this frame. For long science groped in darkness and classified matter and spirit as two distinct things but now its ultimate research has found in the words of J.S.Haldance:

The material world which has been taken for a world of blind mechanism, is in reality a spiritual world, seen very partially and imperfectly.

The only real world is the spiritual world. The truth is that no matter, no force, not any physical thing, but mind and personality is the central fact of the universe. This is now supported by all advanced physicists.

Unfortunately the real looking within, and the realization of the Divine in the human heart has been neglected by most of the religious cults. Rituals and forms have taken the first place, and the essentials of the Divine research, meditation of Divine Name, daily Hari Kirtan (singing hymns in the Divine praise), the practice of the religious truths in our daily life, have been relegated to a secondary one.

It is the duty of all the religionists to come on a common platform and give to the

world the message so simply and forcefully given by Guru Arjan (the fifth Guru Nanak) in His Sukhmani Sahib (The Jewel of Peace and Atonement).

The purest and the highest Dharma (religion) is Meditation on the Divine Name and the performance of righteous and unselfish actions in our daily life.

The way to this World Federation of Religions has been paved by Guru Arjan, by bringing on the same spiritual platform all those who meditated on the Divine Name, without any distinction of caste, creed, race or colour, on the land of Hindustan. Not only he brings them on the same stage as equal copartners in the spiritual realm, but he also demonstrates scientifically for the first time in the history of religion, that the sphere of God consciousness, or the realization of the Divine within is a real permanent and fixed stage, which a searcher after truth can reach if he sincerely carried on the research and goes on the path of devotion and prayer without falling into the pitfalls which come in the way of this long and arduous journey.

In the first stage of one's devotional career worldly fame and success naturally come to him. If he is puffed up by this, he falls into the pit of pride. If, however, in deep humility and meekness he goes on and thinks that all fame and success is God's, then occult powers begin developing in him. Ridhi and Sidhi knock at his door. People are attracted to him with all kinds of offerings in money and kind.

If he begins using them for his personal comforts only, then further progress is stopped. If, however, he spends them for the unselfish service of mankind in any shape or

form then he reaches the stage of Sidhi, whatever he speaks out comes to pass.

This stage is the most slippery one in the path of Divine realization. People flock to him for the attainment of worldly ends and ask for his blessings. If he begins doing so, he stops all further progress and fritters away the power he has so far attained.

If, however, he keeps his power under control, then he reaches the stage of knowledge. Past and future open to him and he gets a vision of the immensity of this universe. Then he humbly falls down on his knees and feels in the words of Issac Newton that "he is only picking pebbles on the shores of the boundless ocean of the all pervading Divine Mind." In this frame of mind God's grace descends upon him and he becomes at one with the One-in-All and the All-in-One.

When collecting the sacred hymns of the first four Gurus (Guru Nanak, Guru Angad, Guru Amardass and Guru Ramdass), in Guru Granth Sahib, the holy scripture of the Sikhs, Guru Arjan has side by side with his own hymns and those of the first four Gurus, placed the hymns of all Bhagats of the 15th Century who followed the path of devotion and prayer and realized the Divine within.

These Bhagats belonged to all classes and religions, and in the beginning followed the rites and rituals of their own sect, but as they went on, all voice proclaimed same truth, the existence and the realization of an all pervading and all embracing Divine Reality, the One-in-all and All-in-one. Thus establishing once for all that sphere of God consciousness is a live realization, and he who honestly searches after it in meek

humility, and keeps the company of God conscious persons reaches it.

Here I will take seven of these Bhagats and give their final experiences in their own words :

1. Ramananda was a Gourd Brahman and a Vaishnava. He was an extreme devotee of outward cleanliness and ritualism. He started as a worshipper of Krishna Moorti. Then took to meditation of Ram (the all pervading). Being an honest searcher after truth, he went on his way of meditation and prayer and ultimately reached the stages which is given in his own words:

“Where shall I go now I have realized the source of love and bliss in my own heart. My mind now does not wander, it has found its heaven of peace and bliss.

2. Bhagat Kabir was a weaver by caste. He was a disciple of Ramanand. He meditated on the all pervading Ram and was known as the greatest Bhagat of his time, a Brahm Giani who felt the whole universe as a manifestation of the Divine and saw God in everything which he in his own words puts thus :

“The first manifestation of Allah was light, and then nature evolved all mankind. The whole created universe sprang up from One Divine Light, then whom shall we call good and whom bad (high or low), O man do not lose yourself in false doubts. He is the One-in-all and the All-in-one and pervades the whole creation.

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥

ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭ ਉਪਜਿਆ ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ ॥1 ॥ ਅੰਗ - 1349

3. Namdev, a Maharashtrian Bhagat (a

devotee of Gobind), was a washerman, dyer and calico printer. He started his devotional career as an idol worshipper, but being a true and non-sophisticated searcher after the Eternal Divine reached the stage of self realization. He says : “Ram speaks through all the created frames (bodies). None else but Ram speaks. From an ant to an elephant all variegated forms have been created out of one clay (composite of five elements).

ਸਭੇ ਘਟ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਬੋਲੈ ॥

ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋ ਬੋਲੈ ਰੇ ॥1 ॥ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - 988

4. Sheikh Farid was a Mohammedan searcher after Truth. He followed the rites and rituals of his religion and was very strict in saying his Namaz (Prayer) five times a day. He meditated every morning on Allah. Being a true and honest seeker he reached the conclusion that God existed in the hearts of all men and if one really wishes to realize Him, he should not hurt the feelings of any one.

In his own words Sheikh Farid says,

“Do not speak rudely to any one, as the same Divine Master dwells in the hearts of all. Do not break the heart of any one, as every heart is a priceless jewel in the Divine realm.

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਾਲਾਇ ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ ॥
ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ ਮਾਣਕ ਸਭ
ਅਮੋਲਵੇ ॥126 ॥ ਅੰਗ - 1384

5. Bhikhan was also a Mohammedan Saint. He meditated on the Divine Name and expressed his final realization in the following words.” The priceless jewel of the Divine Name has bestowed upon me as a reward of my good Karmas. It has found a permanent place in my heart. In spite of all my efforts to hid, its glory shines forth on

my forehead and radiates through the whole of my frame.

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ
ਪਾਇਆ ॥

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਗਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ
ਛਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 659

6. Ravidass, a Cobbler by profession, devotes himself to meditation on Ram, the all pervading, and attains the stage of enlightenment. High caste Brahmins fall down at his feet to receive his blessings and get the gift of the Divine Name. The stage of mind which he reached is given here in his own words :

“I have reached that region of spiritual life which is free from all anxiety. There is no pain and sorrow. There is no attachment and no taxes to pay. I have risen above all fear, error and there is no coming down from this stage.

Now I have found my true home and enjoy eternal bliss. The crown of everlasting spiritual kingship has been bestowed on me. All thoughts of mine and thine, second or third have vanished. I see One and One alone. It is an ever glorious eternal realm and in it dwell those whose hearts are filled with the glory of God; having reached atonement with the Divine Law their actions become spontaneous and natural, free from all restraint of attachment. Sayeth Ravidass Chamar all shackles of doubts and fears have been removed. I have become a free man and he who has reached this—stage is my true friend and spiritual companion.

ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ ॥

ਦੂਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਨ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥

ਖਉਫ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥ ਅੰਗ - 345

7. Pipa was Raja of Gungraogarth. He

was a disciple of Ramanand and meditated on Ram, the all pervading. He gives his experience along the path of self-realization in the following words “One need not go to a temple and -worship a stone image, one need not burn incense, light ghee in earthen pots, take flowers and green leaves for Puja (for worship of the stone deity). Search within and you shall realize the Divine who dwells in all human frames. The whole universe is manifestation of the eternal Divine. All forms spring from the Divine ocean and then like waves in the sea merge into it.

The Eternal Divine who permeates the universe, is in every human heart. He who looks within by meditation and prayer realizes Him. In deep humility says Pipa, the Eternal Divine is an everlasting reality, and the guidance of a true Teacher, who is God conscious makes one realize Him, both within and without. The whole outlook is changed and the universe manifests itself clothed in one Divine Glory. The mind, the tongue and the eyes see Him and Him alone.

ਕਾਯਉ ਦੇਵਾ ਕਾਇਅਉ ਕੇਵਲ ਕਾਇਅਉ ਜੰਗਮ
ਜਾਤੀ ॥

ਕਾਇਅਉ ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਦੀਬੇਦਾ ਕਾਇਆਉ ਪੂਜਉ
ਪਾਤੀ ॥1 ॥

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

ਪੀਪਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਪਰਮ ਤਤੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ
ਲਖਾਵੈ ॥2 ॥ ਅੰਗ - 695

The above instances of seven searchers after God, who belong to various castes, creeds and ranks of society, who began their search after truth in their own way, but ultimately took to meditation on the Divine Name, Ram, Gobind or Allah, clearly shows to us that every sincere and honest searcher after truth is naturally guided in his path of

(Contd. on P. 73)

Spiritual Oasis in the Desert of Maya

Khoji

The profound Mercy and Grace of God is manifested in the existence of 'life-giving' natural water springs and the associated greenery and throbbing life amidst the otherwise burning sand-dunes of deserts. These beautiful spots, called OASIS, provide to the caravans of travellers rest, relief, and solace during their dreary and, gruesome journeys through the vast expanses of barren, desolate and burning DESERT.

These deserts extend to thousands of miles, where nothing but sand-dunes are visible all around the horizon. These sand-dunes change or shift from place to place with strong winds which carry the sand. Hence, there can be no demarcation in this vast expanse of desert, as foot-marks or paths are immediately covered by the blowing sand.

People travel over these sign-less deserts in caravans with the help of 'Guides' or by their own inherent instincts. During the day the sandy expanse is heated by the scorching sun, making it a veritable vast oven.

If one is lost in these desolate deserts, he suffers from the agonies of the scorching sun, and would die of thirst and hunger. These deserts are so barren, desolate with scorching heat, that no life can exist there.

These 'Deserts' and 'Oasis' belong to "the earthly physical plane. They are symbolic of the inner Deserts and Oasis on the subtle planes of our consciousness. Both are Blessings of God for His children at

different planes. The 'Physical Oasis' are needed to save human beings from the miseries of hot, sandy deserts, and are only a transient relief and refuge. On the other hand, the 'Spiritual Oasis' are the Effulgence and Grace of Divinity, pervading and engulfing the consciousness of Awakened and Enlightened Souls They are the immanent blessings of God, to save humanity from the dreary, desolate, and burning desert of illusive 'Maya'.

Human mind is unconsciously and incessantly weaving and shaping his own good or bad world, within and around himself, by his own thoughts and deeds.

Every thought, good or bad, that emanate from the mind, sends subtle vibrations all over the Universe through Electrons, which are registered in the Infinite, Perfect, Universal Computer of Ether.

Thus, billions of thoughts emanating every moment from the minds of the whole universe are being registered and processed by the universal computer. The cycles and wave-lengths of various degrees of subtle vibrations of our thoughts and deeds, good or bad, accumulate and shape the subtle environment of Universal Mind, which reflect in, and condition the world around us. In this subtle mental process, our thoughts and faith have profound influence in :

- directly shaping our character, fate and

destiny,

- indirectly moulding and modifying the subtle environment of the universe,

- re-coiling on the whole humanity, collectively.

In fact, every thought is a dynamic seed, which sprouts in the mind, flourishes in the mental world, and engulfs the entire Universe. These cumulative thoughts change the environment of the entire world, and thereby make our collective social lives happy or miserable. In other words, the environment or circumstances of the world are conditioned by, and dependent on the kind of our thoughts, conceptions, and faith.

‘As you think, so you become’.

This world, good or bad, is the outcome of our own individual and collective thinking, and faith.

God created a ‘Heaven’ on Earth for his children to live in and enjoy it, but we, the ‘prodigal sons’ have turned it into a ‘hell-like’ vicious rendezvous, or dry, dreary, desolate, burning desert, with our wrong and depraved thoughts,

These perverted thoughts and misconceptions have degenerated our moral values and social life as well. This explains the tense and vicious atmosphere and environment of - selfishness, deceit, injustice, corruption, pride, envy, prejudice, avarice, hatred, aggrandizement, wickedness, sensuality, jealousy, unrest, strife, violence, cruelty, and wars, prevailing all over the world.

These vices have ignited various kinds of: desires, greed, lust, anger, attachment, and ego in our consciousness.

In our incessant efforts to satisfy and

fulfill these fleeting egoistic, and sensual desires, we are unconsciously adding more ‘fuel’ to our self-ignited ‘bon-fires’ within, which makes our lives dry, dreary, unhappy, miserable, desolate and hellish.

We have developed and projected our tastes, fancies, desires, luxuries to the extreme degree of refinement.

These refined tastes and desires have become an obsession with us, and we have practically become slaves of the ‘Ghost’ of unending desires and ambitions.

When we try to fulfill one desire, more desires crop up,

Most of our attention, energy, time and money is spent or wasted in the pursuit of these unnecessary, harmful, ever-increasing, unending baser desires.

Consequently, no time or energy is left for us to pay any attention to sublimer aspects of life!

These desires drive us to extreme and desperate means for their fulfilment where we lose all sense of morality, ethics, logic, reasoning, or discrimination. between : good or bad, fair or unfair, virtue or vice, just or unjust, legal or illegal.

With such corrupt and polluted mentality, we are involved in all sorts of problems, controversies, quarrels, violence, enmity, which enhance our: restlessness, miseries, unhappiness, frustration to make our lives a veritable dry, dreary, barren, desolate, burning, agonizing ‘desert’ or hell.

2

God created such a joyful and blissful ‘heaven’ on Earth for his Angelic Children, but we, human ‘prodigal Sons’ have turned

away from, and denied our Divine Father, the God, and have come under the magical spell of illusive 'Maya'.

We have therefore, turned this celestial 'Heaven' on Earth, into a veritable dry, dreary, desolate, vicious, burning 'Desert', devoid of noble divine virtues of kindness, compassion, peace, faith, devotion, love, joy, and bliss.

Consequently, it is no wonder that we suffer from: unhappiness, worries, frustration, miseries, agonies of our own making !

Our lop-sided materialistic research and achievements have overshadowed and obscured the primal, original, and true 'Science of the Soul'.

We have developed and projected our intelligence to the extreme horizons of the cosmos, but have consciously or unconsciously ignored and denied our 'Father'—the God and His Divinity.

In other words, we are so charmed, absorbed, and lost in the 'Science of the Cosmos', that we have no inclination, aptitude or time to study the sublime 'Science of the Soul'.

The net result of our lop-sided materialistic development has been: mistrust, fear, hatred, unrest, strife, aggression, violence, cruelty, wars, devastation, miseries prevailing all over the universe.

Even so, at the moment, unrest, violence, hostilities and wars are going on in Iran, Iraq, Lebanon, Afghanistan, South Africa, Kampuchea, Central America and so many other places.

This means that our advancement into the 'Science of the Cosmos', has been

achieved at the cost of the 'Science of the Soul'.

Consequently, we are absorbed and lost in materialistic pursuits of the cosmos, entirely forgetting or ignoring the Original, True, Blissful, Spiritual aspect of life.

This materialistic involvement has transmuted our consciousness into dry, desolate and burning 'deserts', and is the basic cause of all our unhappiness, miseries and agonies.

We have lost faith in the Creator, the God. This 'faithlessness' or superfluous belief in Divinity, has degenerated and transformed 'humanity' into 'prodigal sons,' and veritable slaves of the illusive 'Maya'.

This illusion of 'Maya' brings with it a trail of baser instincts of: ego, selfishness, lust, deceit, prejudice, envy, hatred, jealousy, anger, indignation

and what not, to make our lives so:

degenerated, unhappy, frustrated, vicious, miserable, dry, dreary, and desolate.

Without this faith in Divinity, 'humanity' is amenable to the baneful influence of 'Maya', and be seduced by its be-witching charm. Gradually, under the magical spell of the illusive 'Maya', we fail to understand, grasp, believe in the Authority of Divine Will, and unconsciously deprive ourselves of the benevolent and compassionate inflow of Divine Joy, Bliss, Love and Grace into our consciousness.

Thus we become : arrogant, proud, profane, aggressive, selfish, malicious, and corrupt.

Consequently, we human beings, individually and collectively, create conditions and environments around

ourselves, full of: misunderstandings, misconceptions, fear, doubts, intolerance, hypocrisy, prejudice, jealousy, anger, indignation, malice, strife, enmity, revenge and what not!

These negative depraved human instincts proliferate and spread all over the universe, making it a veritable 'hell'.

These invisible vicious instincts or 'fires' of different hues, and in various intensities, are innate in every sub-conscious mind.

These latent vicious 'fires' go on smouldering within us, and are easily ignited at the slightest exciting cause, and erupt like a volcano, causing terrible devastation within and around us, resulting in untold sufferings, miseries and their after-effects.

If we are ignorant or careless and complacent about our physical diseases, they become chronic and incurable.

Similarly, we are so ignorant or unconscious of our vicious 'fires' of baser instincts, that we just ignore or forget them to our own detriment.

Consequently, these baser instincts permeate deeper and deeper into our consciousness, and become incurable. They are even carried forward to our subsequent lives!

It is ironical that though man has advanced into the extreme horizons of science of the cosmos, he has failed to dive deep enough into his own consciousness, to search, understand, and identify the root cause of all human ills and miseries.

Man has been so absorbed and lost in the research of cosmic science that he has no time or inclination for deeper fundamental, innate 'Science of the Soul'.

The irony of all this human tragedy is that, 'Man' is supposed to have been made in the 'Image of God', and is believed to be the 'King' of all creation.

And it is all the more painful and pitiable that 'Man, the 'King of Creatures' should fall prey to the illusion of Maya, in spite of:

1. all modern intellectual and scientific achievements,
2. boastful modern civilization,
3. profession and practice of various religions,
4. profusion of moral, ethical, and religious knowledge and philosophies,
5. pious efforts of numerous social and moral institutions and august bodies like UNO, UNESCO.

Therefore, with all his scientific achievements and modern civilization, man has failed to diagnose ills of his own sub-conscious mind.

It seems so strange that although these 'fires' of vicious instincts pervade the whole universe, yet, NONE of us is prepared to admit it!

We have become so used to these 'fires' that we take them 'by the way', as part of our life.

We have been warned about these vicious 'fires' by all Prophets, Sages and Saints throughout the ages.

Though we superficially profess to be followers of a Prophet, but in reality we are all faithful 'slaves' of these vicious instincts, and have been suffering the resultant agonies and miseries of the desolate, burning 'deserts' of Maya, life after life.

Thousand Lives of Reincarnating Minds

Harbans Lal, Ph.D.; D.Litt (Hons)

What is Defined as Reincarnation?

Sikh theology differs in defining reincarnation. The ideas of reincarnation are many and as old as human civilization. Their descriptions are found from the last centuries of the 1st millennium BCE. However, these ideas remain as ideas only; they never reached any logical or precise description.

The descriptions of reincarnation differed from one faith tradition to the other. The most popular ones describe reincarnation as the repeated rebirth of the souls into successive human or animal bodies until the spiritual liberation attained through ethical living or a variety of meditative, yogic, or other religious practices. It may even be the verdict of a prophet on the day of judgment.

Logic Behind Reincarnation

At the outset, the present descriptions of reincarnation defy modern logic, and most religious leaders shrewdly shy away from offering any reasonable explanation. Vedic traditions consider the release from the cycle of rebirths as the ultimate spiritual goal and call the liberation by terms such as moksha, nirvana, mukti, and kaivalya. Abrahamic theology suggests that the entities that die wait in hell or heaven until the new life becomes available and granted.

Here, I wish to put together the view expressed by the authors of the *Guru Granth*, the sacred scripture presently in the custodianship of the *Sikhs*.

Who Goes Through Reincarnations?

Siddhas, the scholars of the ancient Hindu religions asked Guru Nanak about reincarnation as one of their questions during the interfaith dialogue Guru Nanak had initiated with them. The Guru's reply is archived in the following verses of the *Guru Granth* (SGGS) on page 939. Siddhas asked:

ਕਵਨੁ ਸੁ ਆਵੈ ਕਵਨੁ ਸੁ ਜਾਇ॥

Who comes and who goes into life cycles?

Guru Nanak responded,

ਮਨਮੁਖਿ ਬਿਨਸੈ ਆਵੈ ਜਾਇ॥

"Manmukh"- (mind-orientations) die and the same are reborn.

Then what is "Manmukh"?

Manmukh, Memes, and Mind Animals

Manmukh here means the directions a human mind or man engraves on the human behavior. Thus, it is man that dictates the human actions. Human beings take those directions and express them in the daily lives which are the perpetually changing roles. The regular human lives that are ever changing or transforming thus may be looked upon as transmigrating. The changes in the thinking and human behaviors under such perpetually evolving directions are then the reincarnations of mind.

Since human m'n is a cluster of entities that are subject to reincarnations, it is similarly dictating many roles human beings play during their lifespan. Many of them are animal-like when humans are acting out as animals. Thus, there are reincarnations of human life into animal lives.

The entities that feed into m'n are a bunch of memons that are continuously

formatting the human mind. Each memon is a cluster of memes. A meme, in turn, is an element of a culture or a system of human behaviors that may pass from one individual to another by non genetic means. Mostly, they are sensory inputs originating from a wide range of complex phenomena in the human environment - language, art, scientific thinking, political behavior, advertisement blasts, productive or destructive work, religion, philosophical discourse, even history itself. They are imitations or bombardments of sensory data continuously originating in the cultural environment of a person and, in turn, continuously forming memons that become the precursors of m'n or mind of the recipient. The instructions from m'n become the architect of our intellectual faculties. The mental faculties similarly impacted work their way into our consciousness to render it *manmukh*.

What is born and what dies, according to Guru Nanak's response to the question from Siddhas is the *manmukh*. *Manmukh* minds go through unending reincarnations according to the Sikh theology detailed in the *Guru Granth*.

M'N in Darkness Creates Endless Lives

A verse from the *Guru Granth* is a good illustration of what is said above.

ਅੰਧੁਲੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰੁ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥
ਅੰਗ - 19

The blind forgot the Creator and became mind oriented, *manmukh*, to dwell in utter darkness. Then, *Manmukh* experiences continual reincarnations, i.e. continued coming and going that do not end; through death and rebirth, one is wasting away.

Here, we may realize that the *manmukh* intellect is often deceitful. It makes us feel good when we do things that it approves. It primes us for actions that fall within the

slavery of its precepts. It blurs the boundaries between pleasure and illusion. We begin to interpret our brain's chemical impulses resulting from the dictates of secular cultures as actual sources of pleasures and pains. Our bodies become servants to their whims, thus acting like numerous varieties of animals. The "animals" thus born in one's mind are subject to various transmigrations or reincarnations.

Many Illustrations of Reincarnations

The Sikh scriptures provide many illustrations of the above-described transmigrations or reincarnations of the human mind. Any person may experience them within a human lifespan. The *Guru Granth* even spells out some example of animal-like rebirths suffered by those who are devoid of Guru given mantra of the right path.

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀਣਸ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਿਗੰਤ ਜਨਮ
ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਬਰ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ
ਖਲਹ ॥ ਅੰਗ - 1356

Those mortals who are devoid of Guru's teachings live cursed and contaminated lives. Their life is often that of a dog, a pig, a jackass, a crow, and a snake.

The *Guru Granth* says that excessive desires also lead to similar reincarnations of mind that leads to life cycles like those in the hell.

ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਰਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਬ੍ਰਮਾਵਣਹ ॥
ਅੰਗ - 1358

O excessive desires, you lead the mortals to wander in reincarnations of countless species, thereby, driving them to live in the hell.

Similarly, according to another verse, narcissist's mind (*Manmukh*) is said to lead the human beings to the cycles of reincarnations.

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਬਿਨਸਦਾ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਆਵੈ
ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - 33

The humanity is dying under the influence of narcissism and continually rotating in many reincarnations of coming and going (births and deaths).

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਰੋਗਿ ਬਿਆਪੇ ਮਰਿ ਜਨਮਹਿ ਦੁਖੁ
ਹੋਈ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - 768

Those who are afflicted with the diseases of narcissism and live under the illusion of Maya, they all suffer from the pains of deaths and rebirths (reincarnations).

Another verse,

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਬਿਨਸਦਾ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਆਵੈ
ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - 33

The world Engrossed in narcissism, perishes. It dies and is reborn; it continues coming and going in reincarnation.

Likewise, those attached to the love of duality suffer unpleasant reincarnations.

ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਣਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਪੈਨਣਾ ਜਿਨਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ
ਪਿਆਰੁ ॥ ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਰਾਤੇ ਮਰਿ
ਜੰਮਹਿ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - 1347

Cursed is the food, and cursed are the clothes, of those who are attached to the love of duality. They are like maggots living in manure and sinking into a slurry of manure. There only they die and take births. Thus, they are wasted away to ruin.

Salvation from Cycles of Reincarnation

Should people of this world not learn the right path of successful living, and not realize the right way, they will continue to exist in the human bodies, but, in reality, they will be as dead human. In fact, they will be condemned to thousands of lives of reincarnations that will doom them to wrecks.

ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਨ ਆਇਓ ਮਿਰਤਕੁ ਹੈ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸਹਿ ਫੇਰੁ ਪਇਆ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਹੋਇ
ਖੁਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - 88

Those who do not acquire spiritual wisdom into their hearts; they are like dead bodies in the world. They go through the cycle of 8.4 million (meaning countless; reincarnations which devastate them through the punishments caused by deaths and rebirths.

Freedom from Reincarnation is Goal

According to the path of *Sikhi*, freedom from reincarnations is the Goal of Human Life. But how? The *Guru Granth* suggest a few ways.

First, one must come to realize that just by going through reincarnations one never reaches any permanent abode of peace. However, such a life may be achieved through the path shown by Guru, the one with the ability to lighten up the trail hitherto covered by darkness.

ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਭ੍ਰਮਿ ਬਿਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥
ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਗੁਰ ਲਾਗਉ ਚਰਨ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ
ਮਾਰਗੁ ਦੇਹੁ ਜੀ ਬਤਾਈ ॥ ਅੰਗ - 686

I failed to achieve a permanent abode of peace just by going through countless reincarnations. Now I serve the causes of the Guru and seek Guru's teachings so that Guru may teach me the way to the salvation.

According to *Gurmat* (path of the Guru or Divine Wisdom), first, one may seek the company of those who have achieved the salvation from the reincarnations.

ਸਫਲ ਸਫਲ ਭਈ ਸਫਲ ਜਾਤਾ ॥
ਆਪਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਮਿਲੇ ਸਾਧਾ ॥ ਅੰਗ - 686

The journey of this life is successful only when reincarnations of human mind end, for which one may seek the company of those who have achieved success in conquering their m'n (mind of *Manmukh*).

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ
ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - 522

(Contd. on P. 77)

The Message of Guru Granth Sahib

S. Kharak Singh
(Institute of Sikh Studies)

To sum up the message of Guru Granth Sahib is an impossible task. It is a unique religious scripture, which embodies not only the revolutionary thought process initiated by Guru Nanak and followed by his successor Gurus, but also the wisdom bequeathed by outstanding Indian sages of the previous five centuries, coming from different schools of spiritual thought. The Gurbani, as the divine message in the Granth, is called, deals with every conceivable aspect of human life, temporal as well as spiritual, and envisages a comprehensive whole-life religious system called Sikhism. It is the youngest among scriptures of the major world religions. Coupled with the facts that it is authenticated by the Guru himself and that it enjoys the status of Guru Eternal of the Sikhs, it becomes a unique scripture.

Guru Arjun Dev who compiled this great scripture, himself gave an indication as to its contents in the epilogue as follows:

"In this salver are lying three viands - truth, content and contemplation. Also lying in it is the Lord's ambrosial Name, sustenance of all existence. Whoever, partakes of it, consumes it, saved shall be. This substance no way can be discarded - ever in heart cherish it. The world, darkness enveloped, by touch of the Master's feet, is crossed, Thus, sayeth Nanak, all that is visible, is seen as manifestation of the Supreme Being."

The Guru compares the Granth with a salver containing spiritual foods, carrying viands of Sat (Truth), Santokh (contentment) and Vichar (contemplation), besides Naam (the immanent Lord). These constitute the

major components of the Gurus' message, and are, therefore, briefly discussed below :

Truth

Sat is a Sanskrit word, which literally means a reality or something that exists. According to Guru Granth Sahib, the ultimate reality is God Himself. He was in Existence before and at the beginning; He was, when the yugas started; He is now; and ever He shall be.

According to earlier religious traditions in India, the world was considered mithya or maya, which in fact did not exist, and all we see is an illusion. Guru Granth Sahib rejects this view, and says that the universe is God's creation, and is, therefore, real. "It is the abode of the True Lord. He dwells in it", and that it has been created as a place to practise dharma in the midst of air, water, fire and nether regions. He, however, makes a distinction between God and the universe. While the former is the Creator, eternal without beginning or end, the latter is His creation which is transient, ever changing, becoming, and subject to beginning and end in time under His Will.

According to Guru Granth Sahib, it is not enough to know or understand Truth. It must be practised in life, as stressed in the following verses :

*"Realization of Truth is higher than all else
—
higher still is truthful living."*

The Guru elaborates truthful living :

- "Ever do they see and speak truth:
 Thus are their body and mind rendered holy.
 Their teaching, their preaching is truth;
 Through truth comes to them noble repute.
 Those disregarding truth depart this life
 wailing and crying." - "He, who is true
 here, is true hereafter too; The true mind is
 imbued with the True word; He, who serves
 the Truth, practises the (Lord's) Truth, And
 earns he nothing but the Truth, Sacrifice, O
 Sacrifice am I unto those, Who enshrine the
 True Name in their hearts, And serve the
 True One and merge in Him, And sing the
 praises of the True One." - "True should be
 known such a one as in heart bears truth –
 His impurity of falsehood cast off, His
 person should be washed clean. True should
 be known such a one as to truth is devoted
 in love. Should a person on listening to the
 Name Divine feels joyful, The Door of
 liberation he attains. True should be known
 such a one as knows the device of union of
 the self with the Absolute. Preparing soil of
 his body, the Creator in it should he sow.
 True should be known such a one as truthful
 instruction receives; Should be
 compassionate to creation and something in
 charity give away. True should be known
 such a one as at the bathing-spot of the self
 takes abode; Seeks the holy Preceptor's
 guidance and takes his fixed abode there.
 Truth is the universal remedy, washing off
 evils. Nanak lays his supplication before
 such as to Truth hold on." - "Speak ever
 what is truthful and pure; shun what is false
 Let the disciple tread the path shown by the
 Master." - "To bear Truth in heart is purest
 doing. All else is fraud, whose worship
 ignominy entails."

The Guru adds that truth must be spoken, when the occasion demands. One should not shirk this responsibility. Falsehood is decried and compared to eating a carrion.

Contentment

Santokh means a state of being satisfied with what God in His grace, gives us. It is the opposite of greed or covetousness, which is decried in the Guru Granth Sahib as one of the five major vices that afflict humans.

Lured by temptation, people run after wealth and objects of worldly pleasure. These, however, do not quench one's thirst. The endless struggle for acquisition of more and more wealth continues. In the following verses the Guru explains the futility of these pursuits and the need for santokh for ultimate peace of mind:

"Maya of many hues in numerous aspects have I seen; I have seen much wisdom too by pen on paper recorded. Status of chief, king and lord too have I beheld; None of these to the mind brings fulfillment. Holy devotees ! tell me of that joy, Whereby may desire be annulled and the mind's hunger be satisfied. Riding steeds fast as wind and elephants; Fragrance of attar and sandalwood; couching with beauteous females; Musical and dramatic performance in theatre – In none of these does the mind find satisfaction. In splendid assemblies to sit on thrones with carpets spread; Enjoying gardens with all manner of fruits laden; The spectacle of chase by kings; None of these to the mind brings joy: All false shows appear. The holy in their grace have declared this truth, Wherein lie all joy and bliss: In holy company chant Divine praise! Saith Nanak : This by great good fortune is attained. Happy is one having such Divine wealth. By Divine grace is found union with the holy."

There are numerous references to santokh in Guru Granth Sahib. We may reproduce one of these to conclude that craving will not end without santokh:

Man earning thousands, in pursuit after millions goes – By accumulation of wealth not satisfied, runs after these. Should man

enjoy innumerable poison-delights, He still is unsatisfied, and after these dies hankering. In contentment alone lies satisfaction – All other actions are worthless as resolves and actions in dream. By devotion to the Name come all joys – This state by rare ones by great good fortune is attained. The Lord is the sole Doer of all. Saith Nanak : Ever the Lord's Name thou utter.

In Japu ji Guru Nanak explains that the traditional bull believed to support the world, is, in fact, dharma (the practice of righteous deeds), which leads to santokh.¹⁶

Contemplation

The term has been variously translated by scholars as 'wisdom', 'contemplation', or 'meditation'. It also means thought or view. In any case, it involves the use of intellect and concentration. The Guru gives his own views on practically every subject dealing with life. For example, in the Japu ji he gives a beautiful description of Nature. He mentions all the good as well as bad things, and concludes, sharing his wisdom:

"How may I contemplate and express His might, I that am unworthy even once to be made a sacrifice to Him! Whatever Thou willst is good, Thou Formless one! Immutable, ever-perfect art Thou."

The Guru, however, does not favour blind faith. He advocates use of brain or intellectual faculties, to see the merit of one's actions and to discriminate between good and evil :

"By wisdom is the Lord served, by wisdom is attained honour, By wisdom are books interpreted, By wisdom is dispensed charity, Saith Nanak : There is one sole path to God. All else is Satan's prompting."

He warns, however, that intellect should not be wasted in needless controversies:

"Those without truth and modesty in the hereafter honoured shall not be. To indulge in

disputation is to lose sense – Such is not the way of wisdom." "...In the remaining seven quarters must one love truth, practise goodness, And seek company of the enlightened. Therein is discriminated good from evil; The false are found losers; The spurious are cast off; The genuine given approbation. Saith Nanak : Suffering and happiness from the Lord comes; All argument is of no avail."

The Guru commends learning, since "it induces in the mind service of mankind." The Guru decries ignorance. He says :

"If the night be black, what is white shall so remain; In the blazing light of the day, the black remains black; Those blind of sight, ignorant, without enlightenment, Who see not, shall nowise be honoured in the Court Divine."

The Guru adds that learning should be used for a noble purpose, and condemns its use for betraying one's own people :

"Deer, falcons and state officials are given training, That in snares spread around, Their fellows they get entangled—In the hereafter shall they find no rest. Such are truly learned, well-taught and wise, As live in accordance with holy piety. Only that which has roots to grow from, Can cast a shade from above."

Naam

"Concept of Naam is fundamental to the gospel of Guru Granth Sahib and the entire structure of its theology. In fact, Sikhism has often been called Naam Maarga, or the way of Naam. The word Naam, as used in Guru Granth Sahib, has a distinct and more significant meaning than that of mere name. Often it has been used as synonymous with God. Naam is unfathomable. According to Gurbani, "It sustains all regions and universes, all thought, knowledge and consciousness, all skies and stars, all forces and substances, all continents and spheres. Naam emancipates those who accept it in

their heart. He, on whom is His Grace, is yoked to Naam, and he reaches the highest state of development. Naam permeates the entire creation. There is no place or space where Naam is not."

In Asa di Vaar , the Guru says that God created Himself (nirgun or formless) and himself created Naam (the Sargun sarup). Later He created the universe, and permeated it in immanent form. For practical purposes, we may, therefore, assume Naam as God Himself, as Divine Power in the immanent form.

All Sikhs are seekers of Naam which is regarded as the greatest gift. They pray :

"Lord, to seek other than You is the greatest of afflictions. Confer on me the Naam, the bringer of content, Wherewith the mind's thirst may go."

It is necessary to understand what the gift of Naam means. It certainly does not mean merger with God. For, God is the Creator, and man is His creation. So gift of Naam means link with God or His Will which is also synonymous with Naam. He prays :

"O that someone to the Lord were to unite me! Of such a one shall I grasp the feet, Utter him fine words, Dedicate life to him."

The purpose is to identify His Will and to become an agent or instrument in the execution of the benevolent Will of God. That is the goal of life.

Conclusion

The message of Guru Granth Sahib is comprehensive. Guru Arjun Dev has, however, compared it with a salver of spiritual food which contains, inter alia, three viands, viz., Truth, Contentment and Wisdom, besides Naam. God is the ultimate Truth.

(... continued from P. 62)

self-realization and becomes God conscious. His mind throbs with love for the whole created universe and all mankind appear to him as brothers and sisters in spirit, without any distinction of caste, creed, race or colour.

In the words of Guru Arjan he feels

"Ever since I have found the company of Saints and followed their directions, all thoughts of mine and thine have vanished. No one is my enemy and none a stranger. I feel every one as my spiritual kith and kin. Whatever God does is for the best. I always keep myself resigned to His will. This balanced state of mind I have found by following the advice of God-conscious persons. I realize the eternal Divine pervading through the whole created Universe. It fills the heart of Nanak to see Him thus manifested in his creatures.

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥1॥ ਰਹਾਉ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ
ਬਨਿ ਆਈ॥1॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ ਏਹੁ ਸੁਮਾਤਿ ਸਾਧੂ
ਤੇ ਪਾਈ॥2॥
ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ
ਬਿਗਸਾਈ॥3॥ ਅੰਗ - 1299

It is this realization from within that can be permanent basis of World Peace, for which we have assembled here, in this our Eighth World Congress of Religions for the establishment of World Peace. So let us gird up our loins and without leaving our independent rites and rituals, bring all our co- religionists and the general public to daily meditation on the Divine Name, and prayer, and singing hymns in the Lord's praise.

The Discourse of Sant Ji - Part 3

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue Sep., 2019)

3. Seekers - Very few people belong to this category; one among thousands. Who reflect and ponder as to what was their condition before attaining this life and what would be the modes of their existence after the end of this life. Such persons in their life shun evils such as selfishness and sin. By listening to the Bani of Immortal Divines they develop firm faith in this maxim :

For several births thou became a worm and a moth.

In several births thou wert an elephant, a fish and a deer.

In several births thou became a bird and a snake.

In several births thou wert yoked as a horse and an ox.

Meet the Lord of the Universe. This is the opportunity to meet Him.

After a long time this human body is fashioned.

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ॥ ਅੰਗ - 176

And they have complete faith that the supreme purpose of this invaluable body is to realise Him and to be united with the immanent Waheguru inside them.

The human body has come to thy hand.

This is thy chance to meet the Lord of the world.

Other works are of no avail to thee.

Joining the society of saints, contemplate

over the Name alone.

Make effort for crossing the dreadful world-ocean.

In the love of worldliness, the human life is passing in vain.

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥

ਅੰਗ - 12

Within them is awakened the desire to establish relationship with those who can cope with the problems they encounter in their quest, and who can guide them to their destined goal, namely to reach the celestial sphere of realm of God. For the chronic lepetic ailment of I'ness (The ego) the noble persons could suggest a cure and prescribe a medicine, which may make the seeker aware of the path to self realisation, and help him attain the real state of Supreme Bliss by overcoming his countless miseries.

In order to realise their duty as human beings; and impulse does arise in their hearts that instead of indulging in personal pleasures, they should help the miserable, the suffering and the needy. They have a relationship of love with the prophets, seers, Gurus, saints, sadhus and realised souls. They go to their congregations, with great devotion and do service there with heart and soul. They put in all possible efforts for the fulfillment of their purpose of life. Such persons are called the seekers. There are grades even among them; good, indifferent

and bad. But through the *satsangs* (interaction with the holy) they rise to the rank of the top seekers. Persons of this category are rare, though one among the thousands, they always at all times pray for the good of the world.

*Nanak, God's Name is ever exalting,
And may all flourish by Thy grace, O Lord.*

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਭਤ ਦਾ
ਭਲਾ ॥

Such persons wake up at the ambrosial hour of dawn. At that time, they read the *Bani* and with diligence practice the meditative routine. Thus they lead a life of love service and cooperation. They themselves enjoy happiness and they dispense joys among those, who are in contact with them. Their inward prayer, 'O God (*Waheguru*), send to us and let us see those who are the beloveds of God, who could remove all darkness of ignorance within us, and whose meeting would signal to us meeting with you in our heart, so that we break off our attachment to the world, to establish all our love with you. Such persons always put in their best efforts for attaining the Name. They are always eager for meeting the saints. They keep themselves aloof from the company of the non-believers, of the self-willed, self centred and those who indulge in sensual worldly pleasures.

The Fourth Category consists of those godmen, who are at all times one with God and who show to the seekers the path to Godhead and teach them how to be united with Him. These are called *saints* and *sadhus*, *Faquir*, *Arifs*, *Brahamgianis* and *Gurmukhs*. They are knowers and possessors of the knowledge of God; they are also called the men of the Guru. In short, their consciousness is at all times absorbed in

God. Every moment they are engaged in thinking about God, talking about God, propounding the knowledge about God. Their mind sees God everywhere, in the both in the visible and the unseen world. To them, the world is the visible form of God, they have direct sight of God. Their ignorance is completely eliminated, so there is no scope for I-ness (personal vanity). They accept whatever happens as the Will of God. As Guru Maharaj says :

The vision of saints perceives Braham everywhere

And their heart is imbued all with faith.

Ever the holy man hears good words.

He merges into the All-pervading Lord.

This is the way of life of him who knows the Lord.

True are all the words which the saint utters.

Whatever happens, he takes that for the best.

He deems that the Lord is the doer of deeds.

He abides within and He is also found without.

Nanak, on beholding His sight, every one is charmed.

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਪੇਖਨੁ ਸਭੁ ਬ੍ਰਹਮ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਸਭਿ ਧਰਮ॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਸੁਨਹਿ ਸੁਭ ਬਚਨ॥

ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਰਚਨ॥

ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਤਿਸ ਕੀ ਇਹ ਰਹਤ॥

ਸਤਿ ਬਚਨ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਕਹਤ॥

ਜੋ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਮਾਨੈ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੁ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੈ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਸੇ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ॥

ਨਾਨਕ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਮੋਹੀ॥ ਅੰਗ - 294

There is normally no violence in the nature of the saint; neither the violence of the body, nor of speech, nor with mind nor with intellect, nor with the acquired power. A saint does no violence with word, mind or deed. He never tells a lie nor indulges in any kind of stealing. Stealing is of many kinds, like stealing someone's ideas, or someone's poetry, or of his writings

(plagiarism); theft by eyes is to look at beauty, theft by ears is to hear someone's secret, theft by hands is the stealing of someone's money. He is given to none of these forms of theft. The greatest of all thieves is he who does not do *jap* (recitation) of God's Nam.

He, who utters not the Lord's Name, is like a thief, abiding in the fortress (body) of five desires.

ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ ਵਾਸਹਿ ਕੋਟ
ਪੰਚਾਸਾ॥ ਅੰਗ - 1328

The saints forsake non-truth; they adopt the life of truth. They are self-restrained, having conquered their sense organs.

Whose eyes see not the beauty of others wives.

Who with his ears, hears not slander of anyone.

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੇ ਨੇਤ੍ਰੁ॥
ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ॥ ਅੰਗ - 274

In the mind, they never think of any vice; their minds are stable. To forgive a wrong-doer is the adornment of their self. They take pity on all beings, they render service to others); their words are gentle and soft to the greatest extent. They practise the maxim; eat less and have little sleep. They always keep the atmosphere of purity around them; rendering selfless service is their objective. They do not indulge in vulgarity. That is, they are the embodiment of purity in mind, word and deed. They are completely free from desire. Always with dedication, they lead the misguided persons unto the path of God. Themselves they have firm faith in *Waheguru* and inspire others too about this faith. They are embodiment of selfless service. They are ever ready to do good to the world even by putting themselves into much bother. They are never imposters; they never put on a pose, nor do they take part in any bogus activity. They totally forsake

their personal importance (ego). They never indulge in any sort of fake deed, to promote their own greatness. They behave always in an ethical, noble manner. Humility is the ornament of the saints. They win the hearts of others, by their honeyed words and feelings full of oneness for others. They run the *langar*, the community kitchen and devote all their time in the service of others. Even far the very foolish ignorant persons, who from their high positions with bad gestures hurl wild accusations against the saints, they only express their good will and pray to God to bless even these misguided persons.' Such ways of these great men remain mysterious and beyond our ordinary comprehension. The more we admire their way of life, the more good we do to ourselves, because *Waheguru* loves the praises of the God-intoxicated persons and relishes any service done to them. They never lose their inner cool, even if evil persons hurl bitter, unsavoury and poisonous words at them. They never forsake their composure.

Kabir, the saint abandons not his saintliness, even though, he meets with millions of impious persons.

Sandal is entwined with serpents, even then it leaves not its coolness.

ਕਬੀਰ ਸੰਤੁ ਨ ਛਾਡੈ ਸੰਤਈ ਜਉ ਕੋਟਿਕ ਮਿਲਹਿ
ਅਸੰਤ॥

ਮਲਿਆਗਰੁ ਭੁਯੰਗਮ ਬੇਦਿਓ ਤ ਸੀਤਲਤਾ ਨ
ਤਜੰਤ॥ ਅੰਗ - 1373

About this subject, there is a fable. Sant *Buddhu Ji* used to live in the west Punjab near the town of *Shahpur*. He had taken upon himself the duty of managing the *langar*. This saint was the possessor of all supernatural powers, but never even by mistake did he make a use of these powers. Once a *Yogi* (*sadhu*) came to him. This man was endowed with the powers to produce wealth, gold etc. by supernatural methods.

He captivated the people by making a show of his supernatural powers. Thus he collected a large following. That beloved sadhu noticed that Sant Buddhu Shah had to spend a lot of money on langar and allied activities. He thought that if I teach to him (Buddhu Shah) the formula for making silver, that would easily take care of all his expenses and then he would become my follower as well. So he took Sant Buddhu Shah aside and said, since you have to incur a lot of expense; I want to give you some help for that. I want to tell you the formula for making silver. You kindly pay a little attention to this matter. To this Buddhu Shah replied, 'Dear one, whatever service of people I am doing it is by the command of God, and it is being done by His humble servant. It is He, who sends the provisions, it is He who also sends the money. I only try to make the proper use of whatever things are sent by God. That money is spent where it is needed most. Otherwise too, Guru Nanak, the King of kings has bestowed on us the invaluable boon of God's Name.

(... to be continued)

(... continued from P. 69)

Says Nanak, meeting the True Guru, one comes to know a Perfect Way. While laughing, playing, dressing and eating, the follower is liberated.

A scholar by the name of Tal paid a visit to Guru Arjan, the compiler-editor of the virtues. *Guru Granth*. When in the company of the Guru, he composed the following verse.

ਸੁ ਕਹੁ ਟਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ ਅਹਿਨਿਸਿ ਸਹਜਿ
ਸੁਭਾਇ॥ ਦਰਸਨਿ ਪਰਸਿਐ ਗੁਰੁ ਕੈ ਜਨਮ ਮਰਣ
ਦੁਖੁ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 1392

So, speaks TAL the poet: serve the Guru, day and night, with intuitive love and affection. Contemplating upon the philosophy of the Guru, the pains of death and rebirth are taken away.

Conclusions

According to *Gurmat* (path of the Guru). The reincarnations apply to the birth and deaths of the human mind, m'n, and not the human body. m'n is described succinctly as a storehouse of the many clusters of memes. Memes are mental storehouses of ideas formed from units of cultural inputs. They are capable of self-replication and cross meme transmission, thus creating the seat of reincarnations.

We erroneously learn to listen to our inner voices to guide our actions. The inner voices come from m'n.

ਮਨ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨਸਾ ਕਰੈ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ ਉਚਰੈ॥ ਅੰਗ - 832

People do what their human conscience (m'n) commands, thus it is their human conscience that defines sins and virtues.

In conclusion, this paper described reincarnations as various forms of m'n that are continually taking new births. Only the company of those who have conquered the m'n may show the path of ultimate realization and end the pains of reincarnations.

ਸਾਧਸੰਗਿ ਜਪਿ ਨਿਸੰਗ ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨ ਖਾਵਨੋ॥
ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਅਨਿਕ ਸੁਖ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਲਵੈ ਨ
ਲਾਵਨੋ॥ ਅੰਗ - 1323

Whoever chants sacred hymns and meditates on *Naam* in the *Saadh Sangat*, the seekers' gatherings, shall undoubtedly escape from consumption by the Messenger of Death.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ
ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-
receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs;
and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine
please forward cheque £ 40.00 payable to
A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road,
Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਇਲਾਕਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਖੇ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਵਾਇਸ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਛਰਦਾਨੀਆਂ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਟੁਟੇ ਰਸਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ 550ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ
ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ

ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ
ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ

1-2-3 ਨਵੰਬਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ

1-2 ਨਵੰਬਰ

ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ
ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ/ਸਵਾਰੀ ਲਈ
ਸੰਪਰਕ ਨੰ:

98155-94315
81465-98982

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ
ਦਰਸਾਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ

ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ

• ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨ
ਕੈਂਪ 27 ਤੋਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ
• ਸਪੈਸਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਚੈਕਅੱਪ ਅਤੇ ਫਰੀ
ਦਵਾਈਆਂ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
(ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)

ਫੋਨ : 96461-01996, 98551-32009, 94172-14378,
98889-10777, 98146-12900